

„Viața la țară“ a lui Duiliu Zamfirescu în lumina curentelor literare din România la sfârșitul sec. XIX și la începutul sec. XX

Radușić, Sara

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:094538>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-05**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za romanistiku

„VIAȚA LA ȚARĂ“ DUILIUA ZAMFIRESCUA U SVJETLU
KNJIŽEVNIH PRAVACA NA PRIJELAZU XIX. U XX. STOLJEĆE
U RUMUNJSKOJ

Student: Sara Radušić

Mentor: dr. sc. Ivana Olujić, doc.

Zagreb, ožujak 2020.

Universitatea din Zagreb

Facultatea de Științe Umane și Sociale

Departamentul de Romanistică

„VIAȚA LA ȚARĂ“ A LUI DUILIU ZAMFIRESCU ÎN LUMINA
CURENTELOR LITERARE DIN ROMÂNIA LA SFÂRȘITUL SEC.
XIX ȘI LA ÎNCEPUTUL SEC. XX

Studentă: Sara Radušić

Îndrumător: dr. sc. Ivana Olujić, doc.

Zagreb, martie 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

CUPRINS

1. Sažetak	1
2. Introducere	3
3. Literatura la sfârșitul secolului al XIX- lea și începutul secolului al XX- lea	4
3.1. Junimism	6
3.2. Simbolism	9
3.3. Sămănătorism	10
3.4. Poporanism	11
4. Duiliu Zamfirescu	13
4.1. Biografia lui Duiliu Zamfirescu	13
4.2. Lista operelor lui Duiliu Zamfirescu	16
4.3. Recepția lui Duiliu Zamfirescu	17
5. <i>Romanul Comăneștenilor</i>	20
6. <i>Viața la țară</i>	22
6.1. Răscoala țăranilor de la 1888	22
6.2. Conținutul cărții	23
6.3. Personaje	28
6.3.1. Caracterizarea lui Matei	29
6.3.2. Caracterizarea Sașei	29
6.3.3. Caracterizarea lui Tănase Scatiu	30
6.3.4. Alte personaje	31
6.4. Temele romanului	33
6.4.1. Tema iubirii	34
6.4.2. Tema familiei	34
6.4.3. Tema socială	35
6.5. Narator	36
7. Curente literare vizibile în <i>Viața la țară</i>	38
8. <i>Tănase Scatiu</i>	43
9. <i>În război</i>	45
10. <i>Îndreptări</i>	46
11. <i>Anna</i>	47
12. Concluzie	48

13.	Rezumat	49
14.	Bibliografie	51

1. Sažetak

Rumunjska književnost s kraja XIX. i početka XX. stoljeća imala je socijalnu funkciju, tj. književnost je bila pod utjecajem socijalno-političke situacije u Rumunjskoj. Nove uloge književnosti rezultirale su formiranjem novih književnih smjerova, kao što je realizam. Također, književnost toga vremena bila je inspirirana zapadnom Europom i zbog nje se sve više počela okretati prema industrijalizaciji i urbanizaciji kao temama. S druge strane, pak stoji vrednovanje tradicije. Književni smjerovi toga razdoblja su junimizam, simbolizam, seminatorizam i poporanizam.

Nakon kratkog pregleda književnih smjerova toga razdoblja, rad se bavi biografijom i stvaralaštvom Duilija Zamfirescu. On je imao zanimljiv život, nimalo dosadan, nije bio samo pisac, već i sudac, pravnik, urednik časopisa, diplomat, glavni tajnik Ministarstva vanjskih poslova sve je to utjecalo na njegovo stvaralaštvo. Živio je jedno vrijeme i u inozemstvu, gdje je napisao jedno od svojih najpoznatijih djela, *Ciklus obitelji Comăneșteanu*, zbog kojeg će zauvijek nositi titulu prvoga književnika u rumunjskoj književnosti koji je napisao obiteljski ciklus. Pisao je novele, poeziju, romane i to je potvrda raznolikosti njegovog stvaralaštva. *Ciklus obitelji Comăneșteanu* objavljivan je u periodu od 16 godina i sastoji se od pet romana: *Viața la țară*, *Tănase Scatiu*, *În război*, *Îndreptări*, *Anna*. Taj je ciklus prvi ciklički roman i prvi roman-rijeka u rumunjskoj književnosti. Ciklus se bavi životom na rumunjskom selu, zemljoposjednicima, seljacima, tradicijom. D. Zamfirescu je bio inspiriran seljačkom bunom u Rumunjskoj 1888. Godine, koja je poslužila kao ideja za pisanje, tj. kroz ovaj je ciklus pisac htio prikazati realne socijalne probleme tadašnje Rumunjske.

U središtu diplomskog rada nalazi se roman *Viața la țară*. Analiza romana sadrži kratki sadržaj, karakterizaciju likova, glavne teme romana, stil pisanja... Roman prati tri obitelji koje žive u selu Ciulnița u posljednjim godinama XIX. stoljeća. Glavni su likovi Dinu Murguleț, Matei Damian, Sașa Comăneșteanu, Tănase Scatiu, Tincuța Murguleț i Mihai Comăneșteanu. Roman ima socijalnu i romantičnu stranu. O književnim smjerovima prisutnim u djelu može se puno napisati, ali ipak je glavna opozicija između realizma i naturalizma. Seminatorizam podupire oba smjera, dok poporanizam samo realizam. Također, u romanu je prisutan i poetski

realizam. Neke karakteristike toga smjera su kritika rumunjskog socijalnog sustava, romantični pogled na seljaštvo i na rumunjsko selo... Iako, u romanu je vidljiva crno-bijela podjela likova koja se protivi realizmu, te je jedna od karakteristika romantizma. Kritičari kao što su Manolescu, Călinescu, Vianu ne slažu se oko stila u kojem je napisan roman. Naprimjer, Călinescu je opisao roman *Viața la țară* kao zolistički, ali u usporedbi sa Zolinim romanom, roman *Viața la țară* nije napisan u potpunosti u skladu s poetikom naturalizma. Naravno, roman sadrži karakteristike tog smjera, ali više je karakteristika realizma.

Zaključak je ovog rada da se Zamfirescu i njegov roman *Viața la țară* ne mogu smjestiti u jedan književni pravac. Zamfirescu je zaista poseban u svom stilu pisanja i zbog toga pripada i junimizmu i seminatorizmu i poporanizmu, a njegov je roman potvrda te činjenice. Također, s romanom *Viața la țară*, i kasnije s *Ciklusom obitelji Comăneșteanu*, Zamfirescu spaja dva smjera, onaj stari i onaj novi. S jedne strane u svoj ciklus uvodi nove tendencije i otvara zapadni svijet rumunjskoj publici kao i rumunjskoj književnosti, a s druge se strane vraća tradiciji i tradicionalnim vrijednostima rumunjskog naroda.

2. Introducere

Această teză de masterat se va ocupa cu marele scriitor român, Duiliu Zamfirescu și ciclul lui românesc, *Ciclul Comăneștenilor*. El este unul dintre scriitorii care nu se poate pune într-un singur curent literar, datorită stilului său de scriere. De aceea aparține mai multor curente și nu este atât de ușor să determinăm care sunt ele. Zamfirescu este scriitorul din secolele XIX. și XX. și a început să scrie la sfârșitul secolului XIX., când se suprapun junimismul, simbolismul, sămănătorismul, poporanismul.

Curentul literar este o mișcare literară și culturală ce reunește un număr de scriitori sau artiști care au caracteristici comune în operele lor, de asemenea, acești scriitori împărtășesc aceeași ideologie și viziuni (Bistrițianu, Boroianu, 1968: 230). „Conceptul de curent literar presupune o sinteză de opinii estetico literare.“ Aceste viziuni și ideologii sunt determinate de „contextul istoric, social, filosofic și cultural al momentului.“ Unele curente au un program sau un manifest, artă poetică, care consolidează credințele lor literare (Sinefta, 2015: 13).

Zamfirescu a scris primul ciclu de familie în literatură română, *Ciclul Comăneștenilor*. În centrul analizei va fi romanul *Viața la țară*, primul roman din acest Ciclu. Analiza va încerca să arate cărui curent aparține romanul și scriitorul său.

3. Literatura la sfârșitul secolului al XIX- lea și începutul secolului al XX- lea

În literatura română, la sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, a fost proclamată și susținută cu deosebită tărie arta angajată, „cu tendință“. Scriitori s-au angajat cu problematica social-politică a vremii și au cautat să compună o literatură eficientă din punct de vedere social (Felea, 2004: 353).

Alina Silvana Felea spunea că în literatura română de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, teme nu sunt numai despre problematica social-politică, ci devin mai complexe. Apar tendințe noi, iar cu ele și formule noi artistice (2004: 355).

La acel moment oamenii politici, economiștii și teoreticienii vieții sociale în România ar fi trebuit să se hotărască în ce direcție a dezvoltării naționale ar trebui să meargă. Această problemă a apărut după venirea Hohenzollernilor, promulgarea Constituției în 1866 și realizarea independenței în 1878. Prima direcție a fost spre industrializare, urbanizare și a fost inspirată de Europa Occidentală. A doua direcție a apreciat tradiția, țară agrară, valorile culturale tradiționale (Bărbulescu, 2014: 316). Desigur, socialul și politicul au influențat literatura și pentru asta interesul pentru creație e lăsat într-un plan secund, subordonându-și efectiv esteticul. „Tendințele contradictorii manifestate în epocă pe de-o parte, dorința de a revitaliza orientarea „poporană“ a secolului trecut, iar pe de altă parte, interesul explicabil pentru ceea ce era nou în literatura Europei – se vor manifesta și în perioada interbelică, prin opoziția dintre tradiționalism și modernism. Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea n-a fost o epocă a realizărilor inegalabile, dar nici n-au lipsit operele viabile, valoroase, fără a supraestima această literatură“, accentuează Felea (2004: 356).

Ioan Paler scrie despre proza românească înainte de Primul Război Mondial: „Energiele spirituale și artistice ale scriitorilor de la finele secolului XIX și începutul secolului XX sunt datorate continuării procesului de constituire a unei literaturi moderne originale, proces început deja în epoca pașoptistă. Epoca tatonărilor și experimentărilor se îndepărtează treptat, lăsând locul unor noi doctrine literare, ce vestesc parcurgerea unei alte etape în evoluția literaturii române. Ecourile vechilor poetici (abia ghicite în generoasele îndemnuri ale unor Heliade Rădulescu și M. Kogălniceanu) sunt tot mai estompate, iar curente literare de mare ecou, precum clasicismul și romantismul – asimilate simultan în epoca pașoptistă – nu mai au aproape

nimic de comunicat. Noul curent, realismul, care-și consolida poziția în literatura europeană, începe să acopere tot mai mult preocupările scriitorilor de la începutul secolului al XX-lea“ (2004: 417-418). De asemenea, Felea scrie despre realismul că deși era prezent în literatura anterioară, el era prezent și în curente literare de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea cum sunt poporanism și sămănătorism (2004: 353).

În anul 1893 multe reviste au început să adune scriitori în jurul său și au început să se creeze mișcări care au avut programele sale. Fiecare mișcare a fost diferită. Întîia mișcare este legată cu revista *Convorbiri literare*. În anul 1895 revista a fost condusă de Iacob Negruzzi și de elevi ai lui Titu Maiorescu (Mihail Dragomirescu, Rădulescu-Motru, I. Al. Rădulescu-Pogoneanu...). Când Negruzzi s-a retras, revista a fost condusă de I. Bogdan, D. Onciul, A. Philippide, A. Naum, N. Volenti. Bogdan a predat-o a lui S. Mehedinți în anul 1903. Mai târziu, în anul 1907, Mihail Dragomirescu a înființat revista *Convorbiri*, adică *Convorbiri critice*. A fost condusă de Caragiale, Eftimiu, Rebreanu, Cerna... Alta revista care a devenit în anul 1896, *Literatura și arta română*, a fost condusă de Caragiale, Zamfirescu, Demetrescu. Și ultimă a fost revista *Noua revistă română* de C. Rădulescu-Motru. „Majoritatea scriitorilor de la aceste reviste clasicizează în spiritul doctrinei lui Maiorescu, unii imitînd pe marii clasici anteriori, îndeosebi pe Eminescu și Caragiale“, spune Piru (1981: 167).

A doua mișcare a fost legată cu revista *Literatură și știință*, revista a lui C. Dobrogeanu-Gherea. Vlahuță a fost redactor al săptămînalului *Vieața* (1893-1896). Alte reviste din această perioadă sunt: *Adevărul literar*, *Adevărul ilustrat*, *Viața socială*, *Facla*, *Vittorul social...* (Piru, 1981: 168).

„După când articolele programatice erau scrise de Al. Vlahuță și G. Coșbuc, Nicolae Iorga a formulat doctrina revistei *Sămănătorul*¹. Iorga reia, de fapt, teza lui Titu Maiorescu a „formelor fără fond“, pledînd pentru adaptarea formelor de cultură modernă la fondul sufletesc al poporului român. El constată că între ceea ce vine din afară și ceea ce este autentic românesc s-a creat o opoziție aproape de neînlăturat. Românii trebuie să inițieze „o nouă epocă de cultură“. Nu formele moderne ale culturii și civilizației, împrumutate de la alții, dau identitate spiritului național. Idilica înfrățire în fața culturii așteptate se asociază cu reprezentarea, la fel de idilică, a relațiilor patriarhale dintre „boierimea de neam“ și țărani. O nouă epocă de cultură exprimă

¹ *Sămănătorul* a fost revistă apărută la București în 1901, sub conducerea lui G. Coșbuc și Al. Vlahuță.

limitele doctrinei sămănătoriste, care propune soluții neviabile pentru problemele cu care se confruntă România la începutul secolului al XX-lea“ (Moceanu, 2004: 356-357).

A treia mișcare descinde de revista *Vatra* (1894-1897), condusă de Caragiale, Slavici, Coșbuc. Revista a fost continuată de *Povestea Vorbei* (1896-1897), de *Foaia interesantă*, de *Pagini literare* (1899-1900) și apoi de *Sămănătorul* (1901-1910) sub direcția lui Coșbuc, Vlahuță, Iorga, Anghel, Iosif, Sadoveanu, Popovici, Scurtu. „Patru teme pot fi identificate în opera colaboratorilor revistei: elogiul boierimii patriarhale și osîndirea asupririi arendașului venetic, opoziția sat idilic - oraș invadat de mașinism, dezrădăcinarea și drama luminătorilor satului.“ Reviste *Luceafărul*, *Făt-Frumos*, *Ramuri*, *Țara noastră*, *Junimea literară* au adoptat curent sămănătorismul (Piru, 1981: 168-169).

A patra grupare este legată cu revista *Evenimentul literar* (Stere, Ibrăileanu, Ionescu-Rion, Spiridon Popescu) și curentul poporanism care a fost teoretizat de Stere și explicat de Ibrăileanu la revista *Curentul nou*. Constantin Stere este demn de laudă și pentru revista *Viața românească*. La aceasta revista au colaborat Caragiale, Delavrancea, Coșbuc, Sadoveanu, Jean Bart, Gala Galaction, M. Codreanu... (Piru, 1981: 169).

Persoana principală a ultima mișcarea este Alexandru Macedonski cu al său *Literatorul* (1895), care a avut ultima apariție în 29 iunie 1918 – martie 1919. Aceasta mișcarea este o modernă, simbolistă. Mai târziu au apărut alte reviste cum *Revista literară*, *Liga ortodoxă*, *Revista modernă*, *Viața nouă*, *Carmen*, *Forța morală*, *Linia dreaptă*. Ovid Densusianu a condus cea mai lungă durată revista, *Viața nouă* (1905-1925). Alte reviste sunt: *Fronța*, *Grădina hesperidelor*, *Simbolul* (Piru, 1981: 170).

3.1. Junimism

Junimea a fost o societate care a apărut la Iași, în anul 1863. A fost înființată de: Petre P. Carp, Vasile Pogor, Theodor Rosetti, Iacob Negruzzi și, nu în ultimul rând, Titu Maiorescu. Fondatorii s-au adunat vinerea, V. Pogor a chemat acea zi de săptămâni “ziua Venerii”. Rosetti a dat numele societății. Altă sugestie pentru nume a fost Ulpia Traiana, dar nu a reușit (Moraru, 2002: 5).

Moraru explică că nu este nici o legătură între Junimea și societatea Junimea română. Junimea română a fost înființată în anul 1851 de studenți români la Paris. A existat și a treia

societate care a fost înființată la Viena în anul 1871. Această societate literară și culturală a fost chemată România jună, care a prelungit programul junimist. Președintele a fost Slavici, și după el Eminescu care a publicat pentru prima dată poemul *Luceafărul* în Almanahul Societății social-literare “România jună”, în anul 1883 (2002: 5).

Alți membri de grupare n-au fost numai scriitori, dar și economiști, filologi, juriști... Precum Hortensia Papadat – Bengescu, Șerbănescu, Scheletti, Miron Pompiliu, V. Burlă, A. D. Xenopol.... (Moraru, 2002: 6).

Din anul 1865, Junimea a început să publice revista *Convorbiri literare*. Sinefta spune că: “Revista va deveni cea mai importantă publicație literară din cultura română până astăzi (1895-1944)”. Mai târziu s-a construit “epoca marilor clasici” (Sinefta, 2015: 69).

Evoluția Junimii a cunoscut trei etape. Prima etapă este între anii 1863-1874. Se numește etapa ieșeană și are un pronunțat caracter polemic și se manifestă în trei direcții: limbă, literatură și cultură. În această perioadă se elaborează principiile sociale și estetice ale junimismului și au loc acțiuni de culturalizare a publicului numite „prelecțiuni populare”. În *Convorbiri literare* accentul este la spiritul critic.

A doua etapă a fost între anii 1874–1885. În aceasta etapă se consolidează ”direcția nouă”. În acest timp, ședințele societății au loc la București dar activitatea revistei este la Iași. Este etapa de consolidare, au apărut noii direcții în poezia și proza românească și scriitori noi: Eminescu, Creangă, Slavici, Caragiale.

A treia etapă, etapa bucureșteană, în care și revista *Convorbiri literare* este mutată la București, are un caracter preponderent universitar, prin cercetările filozofice și istorice (Sinefta, 2015: 69). În 1885 redacția a fost mutată din Iași la București, pentru că Negruzi a fost transferat la Universitatea din București. Mihail Dragomirescu a condus revista *Convorbiri critice* și a continuat cu tendința estetizantă, cultul frumosului în artă și literatură. Revista *Viața românească* de la Iași a fost condusă de G. Ibrăileanu. În aceasta revista accentul a fost la naționalitatea. Astfel, și revista *Sburătorul* s-a ocupat cu europenizarea a culturii și literaturii naționale. În ani 1993–1995 T. Maiorescu a fost „director” al revistei. După el, revista e condusă de: Mihail Dragomirescu, P. P. Negulescu, C. Rădulescu-Motru, D. Evolceanu, I. S. Floru, Teohari Antonescu etc.. Revista a conținut: lucrări critice ale lui Maiorescu, operele cele mai importante ale scriitorilor junimiști, ale marilor clasici în primul rând, pentru a continua cu Duiliu Zamfirescu și I. Al. Brătescu-Voinești (Moraru, 2002: 8). Revista *Convorbiri literare* a

funcționat până în ianuarie 1944. A fost condusă de Ion Bogdan, de S. Mehedinți, I. Al. Rădulescu-Pogoneanu, Al. Tsigara-Samurcaș, Ilie Torouțiu. Alecsandri, Eminescu, Creangă, Vasile Conta au murit. Slavici, Caragiale și A. D. Xenopol au părăsit gruparea. „Se poate spune că de la 1895 atât Maiorescu cât și *Convorbirile literare* își devin postumi” (apud Moraru 2002: 8). Junimismul a fost influențat de evoluționismul englez și de școala istorică germană. De asemenea, Junimea a construit cenaclul literar care a promovat “principii estetice fundamentale” (Sinefta, 2015: 70).

“Tudor Vianu, în *Istoria literaturii române moderne*, a sintetizat și definit câteva trăsături esențiale ale junimismului:” (Sinefta, 2015: 71)

- spiritul filosofic
- spiritul clasic
- spiritul academic
- spiritul oratoric
- spiritul critic.

Acesta se numește structura junimistă. Spiritul critic este o continuare a criticismului moldovean. “Spirit critic” înseamnă preocuparea privind “problema asimilării elementelor culturii apusene necesare poporului român.” A dezvoltat cel mai mult între anii 1840 și 1880. Mihail Kogălniceanu a început cu “Introducere” în *Dacia literară*, iar Maiorescu a sfârșit cu articol *Neologismele* în *Convorbiri literare* (Moraru, 2002: 8). Moraru spune că cultura română a intrat într-un alt ciclu de evoluție datorită junimiștilor care de asemenea au impus un nou tip de intelectual român (2002: 10). Spiritul filosofic se bazează la interesul pentru metafizică și fizică, discipline filosofice. Scriitori care au sprijinit spiritul filosofic sunt Maiorescu, Xenopol, Conta, Eminescu (Moraru, 2002: 10). Pentru junimiști spiritul oratoric a trebuit să fie autentic, “bazat pe căutarea unui fond de adevăr real și pe deprinderea cu analiza critică a ideilor.” Spirit clasic și academic a apărut din interes pentru “clasicități și rigoarea gândului îngrijit” (Moraru, 2002: 11).

Rolul mare a avut Titu Maiorescu (1840–1917). El a fost publicist, deputat conservator, jurist, profesor universitar și de două ori Ministrul Instrucțiunilor Publice. “Titu Maiorescu a avut rol decisiv în promovarea aplicativă a unei viziuni moderne asupra culturii și literaturii ca factori majori, în definirea identității naționale și a construcției statale moderne... a formulat principia fundamentale de creare și promovare a culturii originale de valoare superioară, inconfundabilă, competitivă pe plan național și european” (Sinefta, 2015: 71). De asemenea, el a

fost critic al culturii. Este cunoscută critica lui, “teoria formelor fără fond”, în care el condamnă incompetența, superficialitatea, impostura, mediocritatea, promovarea nonvalorilor...

Toate operele au fost văzute în mod critic, pentru a putea fi calificate drept valoroase.

3.2. Symbolism

Symbolismul a fost o mișcare artistică și literară, care a apărut în jurul anilor 1880 în Franța. A fost condusă de poetul Stephane Mallarmé, dar numele i-a dat poetul Jean Moreas care a publicat articol-manifest, “Le symbolism” (Popa, 2016: 1). Symbolismul provine din cuvânt grecesc „symbolon” (Popa, 2016: 2). Alți reprezentanți sunt Tristan Corbiere, Arthur Rimbaud, Jules Laforgue, Charles Baudelaire și Paul Verlaine.

Symbolismul este o reacție la naturalism, romantism și parnasianism (Popa, 2016: 1). „Poeții simbolști vor prelua din școlile anterioare tot ce se potrivea spiritului lor neliniștit și dornic de “altceva” decât ceea ce le putea oferi mediul ambiant și vor fi receptivi la tot ce este nou în domniul filozofiei, a picturii, al muzicii, al științelor și al artelor în general” (Popa, 2016: 2).

Symbolismul românesc a apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea. Acest curent este un produs al orașului, adică „el se naște împotriva inflației de poezie minoră, a epigonilor eminescieni și a sămănătorismului, cum facea abuz de teme morale, de limbaj țărănesc, de “țărănism sectar” (Popa, 2016: 1). Symbolismul românesc a fost legat cu parnasianismul. “Symbolismul românesc parcurge o etapă estetic-teoretică, începând din 1880, prin Al. Macedonski, o perioadă de căutări și experiențe (1892-1908), una de plenitudine (1908-1914) și, în sfârșit, una de declin (1914–1920)” (Popa, 2016: 1). Reprezentanți românești sunt Ștefan Petică, D. Anghel, Ion Minulescu, D. Iacobescu, George Bacovia, Emil Isac, N. Davidescu, Elena Farago. Poezia românească nu a fost cum poezia franceză pentru că nu a pierdut lirismul. Mihai Eminescu a avut mare influența la poezia simbolistă, adică că symbolismul românesc este eminescianitat. (Popa, 2016: 1) Alți reprezentanți de poezia simbolistă sunt Macedonski, Coșbuc (Popa, 2016: 2). Alexandru Macedonski, “primul teoretician al symbolismului”, a început să scrie despre symbolismul în anul 1880. A teoretizat “noii orientării artistice” la revista *Literatorul*, iar mai târziu a scris despre ideile sale la *Arta versurilor și Poezia viitorului* (Popa, 2016: 3 - 4). În anul 1889, el a scris articolul *În pragul secolului*. De asemenea, el a scris alte articole care definesc liniile directoare de acestui curent: *Despre logica poeziei, Poezia viitorului*,

Despre poezie, Simțurile în poezie (Sinefta, 2015: 21). Bistrițianu spune că simbolismul românesc este împotriva sămănătorismul și poporanismul (1968: 244). Un alt teoretician al simbolismului a fost Ovid Densusianu. El a scris în revista “*Vieața nouă*” despre “înnoirea mijloacelor de expresie, pentru intelectualizarea și abstractizarea literaturii, a combătut sămănătorismul și poporanismul și a cerut literaților să abordeze teme din viața citadină” (Bistrițianu, 1968: 245).

“Termenul simbolism în plan estetic presupune esența unui mesaj printr-un cuvânt- cheie, printr-o metaforă. Estetica simbolismului se definește printr-o reacție de respingere a retorismului și patetismului, a discursului emoțional al romantismului. Simbolismul promovează o atitudine a eului liric de nemulțumire, de dezgust, de plictiseală - acel *spleen* față de societatea contemporană cu tarele ei” (Sinefta, 2015: 21).

Simbolismul subliniază importanța relației eului liric cu natura. Motivele care se folosesc sunt: grădina, parcurile, păsările călătoare, preferința pentru anumite anotimpuri ce sugerează trecerea, într-o atmosferă autumnală. Reprezentanți pentru aceste particularități simboliste sunt D. Anghel, în ciclul liric *În grădină*, și Al. Macedonski, în ciclul *Rondelul rozelor*. Ion Miculescu a scris ciclului liric *Romanțe pentru mai târziu*. Aici e prezentă tema iubirii, tristețea singurătății, a izolării într-o corespondență cu natura. Alte teme sunt: reflectarea stării de neliniște, de plictis, de nefericire în tema citadinismului, tema nevrozelor, în care se accentuează starea emoțională de neliniște, de întrebări existențiale (Sinefta, 2015: 21 - 22).

3.3. Sămănătorism

Sămănătorism este un curent ideologico-cultural literar apărut între cele două veacuri. Sămănătorismul este un curent exclusiv de literatura română (Bistrițianu, 1968: 246). Termenul derivă de la numele revistei *Sămănătorul*, înființată de Al. Vlahuță și G. Coșbuc în 1901. Nicolae Iorga a condus revista între anii 1902 – 1906. „Tânărul Iorga (1871–1940) reia, de fapt, teza maioreșciană a „formelor fără fond“, pledând pentru adaptarea formelor de cultură modernă la fondul sufletesc al poporului român. El constată că între ceea ce vine din afară și ceea ce este autentic românesc s-a creat o opoziție aproape de neînălțurat“ (Crăciun, 2004: 356). Publicațiile *Luceafărul*, *Ramuri*, *Junimea literară*, *Făt-Frumos*, *Paloda literară* ș.a. fac parte de revista *Sămănătorul* (Dicționar de termeni literari, 1976: 390). Reviste care transmiteau mesajul sămănătorismului sunt: *Viața*, *Vatra*, *Povestea vorbii*, *Floare albastră*. Scriitorii reprezentanți ai

curentului și care publicau operele sale în aceste reviste sunt: G. Coșbuc, Duiliu Zamfirescu, Șt. O. Iosif, Al. Vlahuță, M. Sadoveanu, O. Goga etc.

„Sămănătorismul ca ideologie social-politică, formulează o critică severă a instituțiilor burgheze, a capitalului străin și a politicianismului, de pe poziții conservatoare, considerînd că problema fundamentală a vremii, problema țărănească, se va putea rezolva printr-o vastă acțiune de culturalizare, care să pregătească reformele sociale“ (Dicționar de termeni literari, 1976: 390).

Sămănătorismul apare ca reacție la realism, a atitudinii tradiționaliste a societății românești în fața ideii de imitație a modelului occidental. Dar este similar cu romantismul, prin cultul trecutului, prin viziunea idilică asupra satului și a țăranului român. „Idilismul relației cu natura continuă lirismul tradiționalist al lui V. Alecsandri din ciclul de *Pasteluri*, dar fără a atinge performanțele estetice ale acestuia. Sămănătorismul prin paseism și idilism evită conflictele sociale ale satului tradițional românesc și promovează o viziune subiectivă, luminoasă, armonioasă a relației dintre țărani și moșieri, dintre om și natură, punând în prim-plan tradiții pitorești, festive, sărbătorești“ (Sinefta, 2015: 23).

Caracteristica sămănătorismului este mare simpatie pentru țărani, viața satului și de asemenea idealizate raporturile dintre țărani și moșieri. Cum îi place satul, nu-i place orașul și la fel este cu trecutul și viitorul. Nicolae Iorga a avut mare rol în sămănătorism. El a vrut ca scriitorii să scrie „o literatură cu un puternic specific național“ (Bistrițianu, 1968: 246). Pentru el: „Dragostea față de țărani, exaltarea trecutului eroic, îndemnurile adresate creatorilor de a promova o artă specific națională, ideea unității naționale, interesul permanent pentru pământurile românești subjugate, concepția despre funcția socială a literaturii sînt tot atîtea idei pozitive pe care le putem urmări în articolele programatice ale marelui savant apărute în paginile „Sămănătorului“ (Bistrițianu, 1968: 247).

Temele sămănătoriste sunt boierime patriarhală, trecutul feudal, satul patriarhal... (Crăciun, 2004: 354).

3.4. Poporanism

Poporanismul este o ideologie tradițională românească, mișcare politico-ideologică. A fost inițiată de Constantin Stere, avocatul și jurnalistul în anul 1890. Aceasta este un curent tradiționalist pe care Stere l-a teorizat în articole *Socialiștii și mișcarea națională*, publicate în *Evenimentul*. De asemenea, el este creatorul unui roman-ciclul, *În preajma revoluției* (despre

revoluția rusă de la 1917). Ideologie este că civilizație rurala românească este autentică, organică, dar civilizația urbană este o civilizație de import. Constantin Stere a fost inspirat de curentul rusesc *narodnicism* și a crezut că viața rurală, satul românesc și țăranii nu pot să fie personaje principale ale dezvoltării.

“Prin influența unei ideologii estetizante a intelectualității rusești și reflectarea relației acesteia cu mediul social, spiritual al poporului prin conceptul de datorie față de popor (...), prin extinderea acestui termen s-a fixat denumirea ideologic-estetică de poporanism” (Sinefta, 2015: 24).

Programul poporanismului a fost în paginile revistei *Viața românească*. Revista a fost condusă de Garabet Ibrăileanu și a apărut la Iași, în anul 1906. Și sămănătorism și poporanism sunt curente locale și sunt similare, dar există și mai ales diferențieri. Pentru ei, satul și țăranul român sunt subiectele principale, dar au abordări diferite față de acestea.

“Sămănătorismul e o variantă izolată a romantismului, iar poporanismul este o ipostază inițială națională a realismului în cristalizare și devenire. În poporanism se promovează spiritual critic asupra realităților sociale, morale, etice ale momentului. Poporanismul lărgeste sfera de reflectare a societății românești și spre alte păături sociale de meseriași, intelectualitatea rurală, provincială ș.a.” (Sinefta, 2015: 24).

Reprezentanți ai poporanismului sunt: G. Ibrăileanu, C. Hogaș, M. Sadoveanu, O. Goga, G. Galaction, I. Agârbiceanu. G. Ibrăileanu a scris *Țăranul în literatură, Poporanismul în literatură* și cu aceste studii critice a început poporanismul. Pentru *Viața românească* a scris Mihail Sadoveanu (patru volume), Calistrat Hogaș (proză memorialistică; *Munții Neamțului, Amintiri dintr-o călătorie*). El a fost numit “un Creangă trecut prin cultură” pentru frumusețea și originalitatea stilului său. Eugen Lovinescu, care a îmbinat clasicismul cu realismul, prozatorul Al. Brătescu-Voinești, care a scris povestiri, nuvele și schițe. Volumele sale sunt: *Pană Trăsnea Sfântul și În lumea dreptăți*. Gala Galaction (pseudonimul literar al lui G. Pișculescu) a promovat rolul educativ al pedagogului, dezvăluie și decadența morală. A scris nuvela *Moara lui Călițar*, nuvela *De la noi la Cladova*, roman *Papucii lui Mahmud*. Ion Agârbiceanu este cunoscut pentru analiză psihologică, tragism, cazuri de conștiință... El a fost influențat de Dostoievski. A scris nuvelele *Iarna grea, Ceasul rău și Fefelega*. Este și creatorul unui roman de referință *Arganhelii*. Alți reprezentanți sunt George Coșbuc, Octavian Goga, Barbu Ștefănescu-Delavrancea (Sinefta, 2015: 24-25).

Poporanismul ca curent literar avea anumite credințe. Primul este că: „Poporanismul consideră că existența țăranimii era departe de a fi ideală și că aceasta trebuia ridicată la lumină și la o viață mai bună. De aici, câteva atitudini pozitive, ca interesul pentru viața rurală, veridicitatea reflectării în artă, promovarea unei literaturi realiste, democratice, critice, inspirate din realitățile naționale. Scriitorul poporanist, spune Ibrăileanu, e acela care „prin opera sa va răspîndi în lumea cultă simpatia pentru țărani“ (Dicționar de termeni literari, 1976: 340). Ibrăileanu a fost important pentru elaborarea teoriei specificului național, care spune că arta depinde de concepții care unui popor are despre viață și lume. A doua este că: „izvorul specificității la noi ar fi în mediul rural, pe atunci preponderent în ansamblul populației“ (Dicționar de termeni literari, 1976: 340). A treia este că poporanismul este împotriva și sămănătorismului și simbolismului. El refuză etic al sămănătoriștilor și consideră simbolism să fie „mișcare decadentă și neadekvată literaturii române“ (Dicționar de termeni literari, 1976: 340). Dar cu tot, poporanismul „n-a creat o literatură tipic poporanistă“ (Dicționar de termeni literari, 1976: 340).

4. Duiliu Zamfirescu

4.1. Biografia lui Duiliu Zamfirescu

Duiliu Zamfirescu a fost un scriitor român care s-a născut la Plăinești (actualmente Dumbrăveni) în anul 1858. A fost fiul lui Lascăr și al Sultanei. Tatăl său a fost funcționar în administrație din Focșani care s-a ocupat cu treburile politice. El a ajuns la rangul de președinte al Comitetului permanent județean Putna. Sultana, mama scriitorului, a fost fiica a unui negustor localnic. Frații săi au fost arhitect Ioan Mincu și pictor Ștefan Mincu. Ei au fost prieteni apropiați cu Duiliu. El a mers la școala elementară și gimnaziul din orașul Focșani, apoi s-a înscris la liceul Matei Basarab la București. Interes pentru artă a fost inițiat de familia sa. A început să scrie la facultate, unde s-a scris studii juridice. În anul 1877 a debutat cu poezii, adică primele cinci poezii au fost publicate în *Ghimpele și Războiul*, 1877–1878. Dar, poeziile sale n-au avut succes. A două publicație a fost aceea de poema *Levante și Calavryta*, debutul lui poetic în

revista *Literatorul* (revista de Alexandru Macedonski), în anul 1880 și el a continuat să colaboreze la revista până anul 1882. Zamfirescu a fost unul din cei mai activi colaboratori ai revistei. A scris nuvele, dedicații, poeme... În aceleași an Macedonski a spus că „poezia română aștepta un novator – el sosise“ – acesta era Zamfirescu. El este unul dintre cei mai „europeni“ poeți români din ultimul sfert al veacul XIX. Zamfirescu a fost inspirat de Byron, Musset, Gautier, Arnould. După *Levante și Calavryta*, el a scris *Juan*, poema „a marilor întrebări ale existenței“ și schiță *Către Natalia Nina*. Poeziile sale sunt: poeme *O dedacție*, *Harpista*, *Djali*, *Dezgust*, baladă *Nebuna din Herăști*. Poemele *La bal mascat*, *Cîinele nizamului*, *Alina-Linda* au continuat „linia inaugurată cu *Levante și Calavryta*“ (Gafița, 1970: 9-15). În anul 1880 el a început să colaboreze cu ziarul *România liberă*. *România liberă* a fost ziarul junimist, iar *Literatorul* a fost o reacție împotriva „Junimii“ și a *Convorbirilor literare*. „Poezia și proza sa rămîneau în esență romantice, cu zborul degajat al fantaziei cunoscut de la Musset, Lamatine și Gautier (în prima sa fază), cu peisaje exotice și meditații elegiace, cu pasiuni înflăcărâte și drame interioare pe măsură“ , scrie Gafița (1965: 7). Zamfirescu a scris nuvele *O pagina din viața lui Johann Strauss* și *Cum a iubit Depărățeanu*, despre care se spune că „este construcția epică cea mai întinsă și mai valoroasă din proza scriitorului, înainte de romanul *În fața vieții*, apărut în 1884“. Alta nuvelistica din *România liberă* este: *O sărutare*, *Zadarnic*, *Dusă în lume*, *S-a stins*, *Pe Argeș*, *Pentru totdeauna*, *Jeana*, *Maria*, *Trandafir*, *Din munți* (Gafița, 1970: 18-19). În anul 1880 a luat licența. A trăit la București șapte ani ca elev și ca student și pentru acea a fost obișnuit la „viața agitată a capitalei“ (Gafița, 1965: 8). El a fost la stagiul ca magistrat la Hîrșova nouă luni, dar a demisionat și a mers în altă direcție. „Episodul Hîrșova“ cum a numit Gafița, este întâmplarea din viața intimă a scriitorului, întâmplarea care a avut influența la proza literară și „filozofie sceptică în domeniul erotice“ (Gafița, 1970: 15). El a fost îndrăgostit de Eliza Ioanid, dar ea a acceptat cererea în căsătorie de Ion Dănescu. El a fost foarte trist și singur. Această tristețe poate fi văzută în literatura sa. Eliza a jucat cel mai mare rol a nuvelilor scriitorului. Cum spune Gafița (1965: 8): „La început ca un leit-motiv de esență romantică, iar în urmă ca o evocare tragică a amintirii dragostei dintîi (Eliza avea să moară tînără, tuberculoasă), nuvelistica lui Duiliu Zamfirescu este stăruitor o colecție de iubirii nedeclarate, neîmplinite, eșuate, adesea cu finaluri fatale.“ El nu a uitat-o pe Eliza și a arătat acea tristețe în lirica sa. Zamfirescu „a transferat“ acest motiv de iubirea nerealizată în *Ciclul Comăneștenilor* (Tincuța - Mihai) (Gafița: 1970: 17).

Rubrica *Palabras* a fost începută cu patru foiletoane, *Noutăți de tot felul* (1882) sau *Noutăți literare și artistice* (1882). În anul 1882 el a publicat foileton *De las palabras*. El a scris pentru această rubrică o serie de *Corespondențe literare*, *Nebunii*, *Cronici rimate*, *Scrisori din Sierra*, *Scrisoare deschisă către Jehovah*, o colecție de *Ouă roșii*. Operele lui Don Padil (un pseudonimul al Zamfirescu) a fost de fapt asalt la toate domeniile vieții publice, și critica față de toate problemele zilei. „Palabras este reverberația tinereții lui Duiliu Zamfirescu, o dată cu sfârșitul lor, murea și spadasinul Don Padil“. El a scris rubrica *Tipuri și portrete* până la 1884 “ (Gafița, 1970: 20 - 23).

Fără titlu a fost întâiul volum de poezii și nuvele al său care a ieșit în anul 1883. Anul următor a publicat romanul *În fața vieții* și a început să participe în cenaclul Junimea. Desigur, a colaborat cu *Convorbiri literare* și nuvela sa *Noapte bună* a fost citită de Titu Maiorescu. Prin urmare, din anul 1883 până la moarte el a colaborat cu cenaclul „Junimii“ și *Convorbirile literare*. La mijlocul anului 1884, el a devenit „o figură atât de cunoscută și prestigioasă“ (Gafița, 1965: 10). A scris despre problemele politice ale momentului. El a fost candidat la deputație în alegerile din toamna 1884. În iunie 1884 el a făcut un atac împotriva regelui, a primului-ministru, a partidului liberal... A scris articolul *Le domaine de la Couronne*, în care a acuzat guvernul de „minciună, ostilitate față de țărănime, sprijinire a expansiunii prusace în răsăritul Europei... că este trădător față de caracterul național românesc, de tradiție și practici constituționale, față de cuceririle democratice din 1848 și 1859“ (Gafița, 1965: 11). După aceste articole el nu a mai scris pentru *România liberă* (Gafița, 1970: 24). În anii 1886 și 1887, a publicat nuvelele: *Noapte bună*, *Locotenentul Sterie*, *Spre mare*, *Conu Alecu Zăgănescu*, *Subperfectul*. El a fost inspirat de Războiul de independență, 1877–1878. Dar după aceea a ales drumul diferit și a decis să plece în diplomație.

Dintre ani 1888 și 1906 a fost în diplomație în Italia. S-a căsătorit cu Henrietta Allievi și cu ea a avut doi copii, Henrietta și Alexandru. Când el a fost la Roma, el a început să scrie din nou. A lăsat romantismul, dar a luat „calea unui realism care convertea observația și analiza în tipuri concepute ca simboluri și realizate nu o dată ca simple conture, scheme“ (Gafița, 1965: 14). Mitologie, legende, istoria antică au devenit mare simbolurile în literatura lui (Atlanta, Orfeie, Venera). Două volume de poezii publicate sunt *Alte orizonturi* (1894) și *Immuri păgâne* (1897). În poeziile sale Zamfirescu de multe ori introduce „tristețile intime“ (Gafița, 1965: 14). Se spune despre el că a introdus poezie ermetică în literatură română. El a perfecționat și modernizat

poezie. În lucrarea sa el plecă direct în parnasianism (Gafița, 1965: 15). Sub pseudonimul Don Padil a publicat romanul *Lume nouă și lume veche* (1895). Romanul „este manifestarea gazetărească ultimă a prozei lui Duiliu Zamfirescu“ (Gafița, 1965: 16). El se interesa de problemele de literatură europeană, politică, societatea, artă... El a continuat să scrie poezii după 1900, dar numai 12 poezii au fost publicate din 1900 până la 1910, iar cinci sau șase până la primul război mondial (Gafița, 1970: 65). *Primăvara* a fost publicată în anul 1919 al *Convorbiri literare*. A scris și *Mirița*, *Furfanțo*, *Petrică*, *Spre Cotești*, *Trei nuvele*, *Un pui și un cărăbuș*, *Bușcă*...

În anul 1911 a scris un roman epistolar, *Lydda, scrisori române*. După ce s-a întors în țară a lucrat ca secretar general al Ministerului de Externe și ca reprezentant permanent al României în Comisiunea Europeană a Dunării. A început Primul Război Mondial, și el a fost rănit. După aceea s-a refugiat la Odesa și la Iași. A continuat să scrie, dar când a murit copilul lui, în timp ce el a fost în străinătate, toate dezastrele interioare l-a urmat din nou. „...o iubire cu neputință de a se împlini; sentimentul că drumul politic apucat era suspendat și sfârșea într-un pas; generația cu care străbătuse alături sfârșitul unui secol și începutul altuia se stingea grabnic în jurul său; copilul îl moare năprasnic“ (Gafița, 1965: 23). Când Zamfirescu a avut șaiszeci de ani, el s-a îndrăgostit de o tânără de 19 ani. După aceea a scris pentru că să se salveze. În anul 1918 a editat ziarul *Îndreptarea* (Iași) care a fost organ al Partidului Poporului. De 1918 la 1920 a fost ministru de externe și președinte al Camerei.

În anul 1919, a publicat ciclul de poezii în volum care se numește *Pe Marea Neagră*. El a fost cronicar artistic, gazetar în problemele politice și sociale, reporter, eseist și pamfletar în limitele literaturii și toate acestea a făcut în ziarul *România liberă*. A lucrat sub pseudonimul Don Padil și sub acest pseudonim a scris, o formă proprie de manifestare, *De las palabras*. În lucrarea sa el este pentru romanticism și realism, dar nu este pentru naturalism. De asemenea, scriitorul nu a respectat criteriile de valoare a ziarului și nu a mai fost membru de acest ziar, deja devenit „organul grupării politice junimiste“ (Gafița, 1965: 10). A murit în 30 iulie 1922 la Agapia. A fost înmormântat la cimitrul la Focșani (Vidrașcu, 2003: 7 – 8).

4.2. Lista operelor lui Duiliu Zamfirescu

- 1877 un ciclu de versuri (revista Ghimpele)
- 1877 – 1878 *Locotenentul Sterie* (nuvela), *În război*
- 1880 *Levante și Kalavryta* (poema romantică), *Din Dobrogea, Noapte bună*
- 1883 *Fără titlu* (volum de poezii și nuvele)
- 1884 *În fața vieții* (roman)
- 1894 *Alte orizonturi* (volum poetic)
- 1894 – 1895 *Viața la țară* (în revista *Convorbiri literare*)
- 1895 *Novele române* (volum)
- 1895 – 1896 *Tănase Scatiu* (roman)
- 1897 *Imnuri păgâne* (volum)
- 1897 – 1898 *În război* (roman)
- 1899 *Poezii nouă* (volum)
- 1901 – 1902 *Îndreptări* (roman)
- 1906 *Anna* (roman)
- 1911 *Furfanțo* (volum de nuvele), *Lydda* (roman)
- 1919 *Pe Marea Neagră* (volum de versuri)
- 1920 *O muză cuprinzând povestiri și amintiri din carieră diplomatică* (volum)

4.3. Recepția lui Duiliu Zamfirescu

Călinescu a descris clasicismul lui ca „...acela rece al lui De Bosis, fără măcar sângele de rodie al lui D'Annunzio, împreună cu care încearcă acorduri amintind elegiile romane ale lui

Goethe.“ Autorul *Istoriei literaturii române* menționează poezia lui Zamfirescu, deși nu a scris multe. El a descris poeziile lui ca poezii byroniene și ca „foarte grațioase, sunt dintre acelea în care ușoara preocupare de moarte ia corp, fără mitologie, în fumul alb al prafului de Bărăgan, pastelurile de câmp în tradiția Eliade și Alecsandri.“ Când este vorba de roman, îl descrie pe Zamfirescu ca antinaturalist. Călinescu îl laudă pentru analiza sa, stilistică și crearea atmosferei mondene (1941: 190 – 192).

Piru este de aceeași părere, că stilul lui, clasicismul, a fost influențat de Grecia și Roma unde a trăit o vreme. Zamfirescu a fost și sub influența lui Carducci și a preluat modelele lui din *Odi barbare* și *Rime nuove* la operele sale *Imnuri păgâne* și *Poezii nouă*. Dar, el împărtășește aceeași viziune cu scriitorii români Coșbuc și Alecsandri. Zamfirescu a scris nuvelele (*Novele, Novele romane, Frica, Furfanțo, trei nuvele, O muză*) și teatru (*Lumină nouă, O amică, Poezia depărtării, Voichița*) dar romanul său este în primul plan. Zamfirescu sub înrâurirea lui Octave Feuillet, un romancier și dramaturg francez, a crezut că „un romancier nu poate rămâne indiferent față cu evenimentele timpului său, că el trebuie să le zugrăvească obiectiv „în toată goliciunea și cu toate infamiile lor“ (Piru, 1981: 172). În anul 1889, Zamfirescu a scris lui Maiorescu că scopul romancierului este „de a-ți da iluzia cea mai intensivă despre realitatea vieții“ (Piru, 1981: 172). De asemenea, el este de părerea că arta poate să dea numai iluzia realului. Acesta imitație este caracteristică pentru clasicismul unde „imitație presupunând un ideal, un etos“ (Piru, 1981: 170–172).

Negoieșcu în *Istoria literaturii române* scrie mult despre limbajul lui Zamfirescu. Limba sa este pentru literatura și pentru marea și mica burghezie. Limba românească trebuie să fie „uzuală, curată, ba chiar elegantă, fitrată de cultură“ (2002: 145). El a trăit o vreme la Roma unde a adoptat clasicismul care a avut rolul mare la proza sa, adică la raportul lui cu limba românească. „Expresia sa este mlădioasă, șlefuită cu discreție, nici prețioasă, nici emfatică, în ciuda complexului de superioritate al autorului, ci naturală și transparentă“, scrie Negoieșcu (2002: 145–146).

Manolescu l-a chemat pe Zamfirescu întâiul teoretician al realismului român. Zamfirescu a zis că „e rândul oamenilor care nu fac nimic să rețină atenția, aceia care, prin vegetare economică, sunt apți de complexități sufletești“, scrie Manolescu (2008: 478). Zamfirescu a fost de părere că romancierul românesc trebuie să scrie despre „stratul de asupra“ din societate (aristocrație, intelectuali) (2008: 478). El îl citează pe Zamfirescu însuși, care a zis că: „Nu merg

atât de departe încât să afirm că sufletul țăranului nici nu e interesant în literatură; fiindcă pentru mine, totul e interesant în natură.“ Scriitorul i-a citit pe George Eliot, Tolstoi, Balzac, Turgheniev, Dostoievski, Dickens, Gorki și aceasta se poate vedea în operele sale. Și Manolescu scrie despre limba lui, că nu a vrut limba vorbită sau limba cronicarilor moldoveni (sec. XVII) (Manolescu, 2008: 478–480).

Ioan Paler a spus despre proza lui Zamfirescu că este „orientarea romanului autohton spre realismul de tip balzacian și zolist“ (Crăciun, 2004:418). De asemenea, că proza lui este „proza de observație obiectivă“ (Crăciun, 2004: 419).

5. Romanul Comăneștenilor

Duiliu Zamfirescu a scris *ciclul Comăneștenilor*. Ciclul constă din cinci romane. Primul este *Viața la țară*, care a fost publicat în *Covorbiri literare*, 1894–1895. Al doilea roman este *Tănase Scatiu*. El a fost publicat în ani 1895–1896 în *Convorbiri literare*, și în volum în anul 1902. Al treilea este *În război*. Romanul a fost publicat în ani 1897–1898 în *Convorbiri literare*, iar în volum în 1902. Al patrulea este romanul *Îndreptări* care a fost publicat în revista *Literatura și arta română*, 1901–1902. Ca volum a fost publicat în anul 1908. Și al cincilea, ultimul roman din ciclul este *Anna*. Romanul a fost scris în anii 1906–1910. Ca și alte el a fost publicat în *Convorbiri literare* (Piru, 1981: 171). Romanul a trebuit să se numească *Pe arătură*. A fost publicat în decurs de 16 ani și este primul romanul ciclic în literatura română. Deși sunt într-un fel continuare unul după altul, fiecare carte este „o unitate de-sine-stătătoare“ (Radian, 1977: 184).

Ciclul Comăneștenilor este primul ciclu de familie în literatura română. Acest tip de romane au fost deja scrise de unii scriitori occidentali așa cum sunt Balzac, Zola, Tolstoi, Dickens... Ciclul *Les Rougon Macquart* de Emilie Zola este considerat primul ciclul de familie. Zola a vrut „să ilustreze teoria romanului experimental“ (Radian, 1977: 182). Scriitor de acest tip de roman înțelege dimensiunea rolului de familie în tabloul societății și că individul nu poate să fie separat din grupul din care face parte. Cu cuvintele lui Radian (1977: 182-183) „În genere, oricare sînt diferențele între ele, ciclurile de familie surprind decăderea marilor clanuri aristocrate sau burgheze, ruina lor materială și descompunerea lor morală.“ Ciclul de familie este considerat ca o ramură a romanului fluviu. Duiliu Zamfirescu este primul în literatura română care a scris acest tip de roman, roman fluviu. El „concepe o acțiune fluviu în perspectiva succesiunii generațiilor, menite să poarte mai departe în timp numele și virtuțile unei familii“ (Radian, 1977: 183). Model pentru construcția romanului Zamfirescu a aflat în opera lui Zola și în acest fel el se declară ca un naturalist.

În centrul romanului este o familie și „prin ea națiunea“ (Călinescu, 1993: 191). Asta e de fapt o poveste despre două generații ale unei familii, dar și despre trei familii care sunt vecine. Radian scrie că este despre „procesul de decadere și degenerescență a clanului și de destrămarea proprietății“ (Radian, 1977: 185). Scriitorul are simpatia pentru clasa boierilor de viță „care s-au strecurat prin negura fanariotă.“ Zamfirescu a fost impresionat de răscoale țărănești din ani 1888

și 1889. Răscoala a început pentru că țărani n-au fost satisfăcuți cu lipsa de pământ și de menținerea unor relații de tip feudal. A scris despre „represiunea brutală a răsculaților de pe moșia lui Murguleț condusă de țăranul Lefter“ (Piru, 1981: 173).

Ciclul Comăneștenilor este scris în stilul realist, dar tehnica lui Duiliu Zamfirescu aparține clasicismului. O mulțime de evenimente din Ciclul Comăneștenilor au fost inspirate din propria viață a autorului. El s-a dedicat descrierii relației boier-țăran. „...le mută în planul unui idilism ce va constitui un punct de program al semănătorismului, el își înfrumusețează eroii preferați, care, priviți din perspectiva realismului balzacian, apar, la rîndul lor, idilici, neconformi cu viața“ (Gafița, 1965: 17). De asemenea, se ocupă de problemele mari ale momentului. Răspunsuri la aceste problemele el găsește în „dragostea de țară și în specificul național românesc“ (Gafița, 1965: 20). Autorul are un sentiment de naționalism, patriotism.

Gafița spune că Zamfirescu este scriitor al dezrădăcinării, unul dintre primi. De asemenea, el a spus că, se pare, criza de conștiință a personajelor nu este determinată de opoziția sat-oraș, ci „dintr-o bruscă activare a sentimentului național, a conștiinței tradițiilor și a datoriilor către ele, a dorului de geografia natală“ (Gafița, 1970: 50). Zamfirescu este și „unul din protagoniștii romanului citadin, căruia îi prezicea cel mai mare viitor. Pentru el, romanul modern era acela al lumi urbane“ (Gafița, 1970: 53).

6. *Viața la țară*

Viața la țară este primul roman din ciclul „Romanul Comăneștenilor“. Romanul a fost publicat în anul 1894 în forma de foileton, iar în anul 1898 în volum. A fost publicat în revista *Convorbiri literare*.

Romanul urmează trei familii care trăiesc în satul Ciulnița. Le urmează din generație în generație. *Viața la țară* este primul roman din ciclu și începe cu sosirea lui Matei. Aceasta înseamnă că cititorul nu știe ce s-a întâmplat înainte de plecarea lui. Autorul în unele părți romanului menționează trecutul, dar aceasta nu este suficient. Deci, deși acest ciclu urmează aceste trei familii, pentru cititorul povestea începe cu sosirea lui Matei.

Romanul are mai multe straturi, se ocupă de dragoste, natură, sat, relație dintre țărani și boieri... De aceea romanul are două atmosfere, una legată de dragoste și idilă naturei, și alta, mai realistă, legată de relații și comportamentul rău al boierilor față de țărani. Toată acțiunea a romanului se petrece în satul Ciulnița, care este situat în valea Ialomiței, în ultimii ani ai secolului al XIX-lea. Romanul urmărește trei familii: Murguleț, Comăneșteanu, Scatiu. Aceste trei familii sunt în centrul acțiunii. Fiecare dintre aceste trei familii are moșia sa. Personajele principale ale romanului sunt: Dinu Murguleț, Sofița Murguleț, Tincuța Murguleț, coana Diamandula, Matei Damian, Sașa Comăneșteanu, Mihai Comăneșteanu, Tănase Scatiu. Acțiunea durează de la vară până la iarnă.

La început romanul a trebuit să fie numit *Pe arătură*. Inspirație pentru acest roman a fost răscoală țărănilor din ani 1888 și 1889. Aceasta a influențat latura socială al romanului. În roman aceasta este „represiunea brutală a răsculaților de pe moșia lui Murguleț condusă de țăranul Lefter“ (Piru, 1981:173). Romanul arată relații dintre boieri și țărani. Zamfirescu are înțelegere și pentru boieri și pentru țărani, dar nu îi plac arendașii (Piru, 1981:172).

6.1. Răscoala țăranilor de la 1888

„Răscoala țăranilor de la 1888 – ridicare de clasă, expresie a ascuțirii și generalizării conflictului social la sate“ consideră Corbu (1978: 146). Țăranimea a fost fără pământ sau cu pământ puțin și ei au vrut o schimbare. La început, lupta lor a fost împotriva proprietarilor și arendașilor dar a devenit o acțiune revoluționară împotriva unui regim economic și politic de

opresiune și împilare. Reforma agrară din 1864 și cucerirea independenței de stat au creat condițiile pentru răscoala. „Conflictul de clasă dintre țărani și exploataitori, pornind de pe terenul economic, a căpătat curând și valori politice“ (Corbu, 1978: 147).

Răscoala a fost pregătită în fiecare sat, dar a fost începută la 20 martie 1888 când țăranii de la Urziceni s-au ridicat la luptă. Apoi, fiecare sat a început cu lupta sa. La 28 martie județul Ilfov, la 2 aprilie județul Prahova, la 5 aprilie Dâmbovița, la 7 aprilie Vlașca, și au urmărit județele ale Munteniei, Oltenie, Moldovei... „...În 27 de județe din țară, țărănimea s-a ridicat la luptă pentru drepturile sale“ scrie Corbu (1978: 152). Și când, în prima jumătate a lunii aprilie, un număr mare de țăranii a ridicat, acesta răscoala a devenit cea mai importantă problemă politică de stat și cabinetul junimist a mobilizat forțe militare din Muntenia și Moldova. Țăranii erau bătuți, uciși, arestați, ținuti în detențiune, judecați și condamnați. „Răscoala a afectat regimul politic și nu a lipsit mult să se producă și o criză guvernamentală“ (Corbu, 1978: 200).

6.2. Conținutul cărții

Romanul începe cu venirea proprietarului Tănase Scatiu și a mamei sale, coană Profira, la moșia lui Murguleț. Profira ar dori să mărite fiul său cu Tincuța, fiica lui Dinu. “Coana Profira dori să vază pe Tinca la plecare, dar fata nu se găsi nicăierea. Cam înfiptă, bătrâna sărută pe conu Dinu pe frunte, zicându-i: Așa sunt fetele, marfă scumpă. Ce zici, vecine, ne-ncuscrim?” (Zamfirescu, 12). Murguleț, însă, nu are opinia bună despre Tănase Scatiu, dar el trebuie să-i plătească o datorie de 30.000 de lei. În schimbul banilor Scatiu propune o căsătorie cu Tincuța.

Dinu Murguleț a fost prieten cu boierul Costică care a murit și care a lăsat în urmă patru copii: Sașa, Mihai, Mary și Victoria care au devenit orfani. Sașa este cea mai în vârstă și are grija de frați ei mici. Pentru aceea ei o cheamă „maman“.

Dinu Murguleț este ca un tata pentru ei. Sora mai mică a lui Dinu, coană Diamandula este grav bolnava. Ea știe că nu va trăi mult și îl așteaptă pe Matei, fiul său, care se întoarce după șapte ani din strainatate. Toată familia cu excepția Sașei și coanei Diamandula au plecat la gară să-l aștepte pe Matei. Pe drumul spre casă Murguleț îi vorbește că el trebuie să stea la țară și îi arată „comorile moșiei sale.“ La scurt timp după sosirea sa, mama lui moare și ei o îngroapă. Tot

satul a venit la cimitir să o salute ultima dată pe „sora boierului“. „Astfel se despărți el de mamă-sa, pentru totdeauna“ (Zamfirescu, 46).

Dar, înainte de moarte ea a avut ultime dorințe. Prima dorința a fost ca Matei să se însoare după moartea ei. Mai departe, ea a vrut ca el să-l ajută pe Murguleț să o mărite pe Tincuța, ca el să stea la țară, la moșia sa și să o cunoască bine pe Sașa. Și el a decis să facă toate aceste lucruri. El se mută în casa parințească unde trăiesc „o rudă a coanei Sofițe, Nea Eftimiu cu nevastă sa Aglaia.“ El îngrijează pământul. Matei a început să învețe cum se fac afaceri la țară. „Dorea să trăiască liber, să alcătuiască averea la loc, să ajute pe țărani a ieși din mizerie, se gândea să le facă școală și să-i vadă înflorind...“ (Zamfirescu, 49). El a decis-o să întrebe pe Sașa pentru niște sfaturi, dar ce el a învățat este care este relație dintre arendași și țărani. „Arendașul, fie grec, fie bulgar, fie român, e același peste tot: el nu caută decât să se îmbogățească; dovadă: Scatiu și câți ca el. Așa că boierul este socotit de țăran ca dușmanul lui firesc. Mai pune opoziția naturală a intereselor; când se coace grâul nostru, se coace și al lui, și cu toate că a primit bani ca să vie la secară la cea dintâi chemare, el se duce la grâul lui. În fine, disproporția dintre sol și populație: noi n-avem decât patruzeci de indivizi pe kilometru pătrat, pe când raportul firesc e de șaptezeci... “ (Zamfirescu, 54). Matei vrea să vadă cum lucrează oameni care lucrează la pământul său și ce a văzut este unul dintre țărani cum risipea grâul pe drum. După aceea a înțeles cum este Eftimiu ca proprietar.

De altă parte sunt Mihai, fratele Sașei și Tincuța, fiica lui Dinu Murguleț. Ea a fost în vizita la moșia Comănești (moșia Sașei) iar Mihai împreună cu surorile sale a decis să o ducă acasă dar pe drum trăsura ei s-a rupt. Fetelor le era frică dar Mihai s-a făcut curajos. Tincuța l-a strâns de braț și acesta fost primul moment romantic între ei. Mihai s-a gândit: „Ce dulce i se părea Tincuța! Când îi ținea mână în mână lui, îi venea s-o mângâie și s-o sărute ca pe un lucru sfânt. Ce fericit ar fi fost să se poată duce cu ea într-o lume rătăcită pe ocean, ori undeva în aer, într-o stea, unde nu se aude nimic de jos de pământ...“ (Zamfirescu, 64). Și așa începe între ei o iubire juvenilă.

Matei acum conduce moșia sa. El are un om de încredere, baciul Micu cu care petrece o noapte afară, „pe vârful șirei de paie“ (Zamfirescu, 65). Ei vorbesc despre zodii, despre stele. Aceasta este modul său de conectare cu natura.

El a creat un obicei să meargă în fiecare duminică la cimitir. După ce a vizitat mormintele părinților săi el pleacă la biserică. Într-o duminică el a întâlnit-o pe Sașa și ea l-a chemat la ea

acasă să dejeneze. Au petrecut ziua împreună. A fost momentul în care Matei dezvăluie emoțiile sale pentru Sașa. „Matei se uita la ea încântat de îndemânarea cu care se mișca. Ea purta o rochie de fular alb, cu cingăloare de panglică, ce-i cădea pe o parte, în două lungi capete. Când trecea pe lângă dânsul, stofa îl atinge peste genunchi, cu mlădieri parfumate. I se părea că nu văzuse nici o rochie mai bine croită și mai simpatică. Ar fi vrut să puie mână pe capătul panglicii și să o mângâie..... Nu știi cât semeni cu o floare!... zise Matei deodată“ (Zamfirescu, 75-76).

În acea zi vine Tănase Scatiu îmbrăcat „cu un soi de halat de dril care, în gândul lui, era făcut ca să-l apere de praf și totodată să răpuie lumea de ghiduișe“ cu caii săi decorați pe care i-a cumpărat la Otopoianu. Această scenă descrie personajul Scatiu ca un parvenit. Este numai important să fie bogat și în timp arată cum câștigă banii pe spatele muncitorilor săi. Și asta s-a întâmplat când Scatiu s-a întors acasă.

El a venit acasă și a văzut mama sa beată, a decis să se odihnească și să se gândească de Tincuța, de ținerețea ei și că el poate „să șantajeze“ pe Murguleț pentru că el știe că el nu are bani să plătească datorie. A auzit țărani în fața ferestrei cum vorbesc și a mers afară să audă ce îi deranja pe ei. A intrat în conflict cu țăranul Lefter care nu permite ca pământul său să fie luat. Unul dintre țărani a dat o citație lui Tănase.

Matei și Sașa petrec mult timp împreună. El este liniștit pentru că dorința lui s-a realizat. „Vream să zic că de multă vreme visez la scena asta, la țară, la câmpul întins; de mult vream să mă întorc aici, să trăiesc în pământul nostru, să răsflu din plin și să mă arză soarele... Mi s-a împlinit dorința, și sunt tot așa de fericit acum, precum eram înainte de împlinirea ei.“ De asemenea, el este liniștit pentru că s-a îndrăgostit de ea, pentru că a găsit cineva pentru el. „Eram pe drumul arzător al confidențelor, zise el încet, și parcă s-ar fi gândit la lumea din mintea lui. Alături de dorul meu de țară, sta dorul de cineva iubit, dar necunoscut. Îmi părea că trebuie să te întâlnesc. M-ai însoțit întotdeauna și peste tot și, cu toate astea, nu știam cine ești“ (Zamfirescu, 99).

Vine sfânta de la Agapia în sat și acesta trebuie să ajute cu ploaie pentru porumb. Ziua următoare întregul sat s-a adunat în jurul bisericii. Acolo au fost și Sașa cu frații săi, Dinu Murguleț și Matei. După slujba Matei și Dinu au vorbit. Dinu a recunoscut lui Matei că datorează bani lui Scatiu. Matei i-a oferit banii săi, dar Dinu nu vrea să accepte. Alt lucru a fost că Matei vrea să ceară pe Murguleț mână Sașei. Dinu acăzut de acord cu Matei și a făgăduit să vorbească cu ea. Și el a vorbit cu ea, Sașa îl iubește pe Matei și acceptă propunerea lui, dar ea trebuie să

plece la Paris împreună cu fratele care merge să studieze acolo. Există și un alt motiv pentru care ea nu este sigură. Ea știe că mama lui a vrut pentru el să se însoare și că a preferat-o pe ea. Pentru aceea ea este de părere că el vrea să facă acesta numai pentru că așa a făgăduit mamei. Așa a spus Dinu lui Matei și că ea nu vrea să-l vadă pe el înainte de plecarea la Paris. Desigur, el n-a fost de acord cu aceasta și a mers să o vadă pe ea. Sașa a fost fericită că el a venit și ei au făgăduit că vor aștepta unul pe altul.

O altă poveste de dragoste este aceea dintre Tincuța și Mihai. El a fost la lacul Heleşteul care se află de la Comănești până la Ciulniței. Acolo a întâlnit-o pe Tincuța. Au petrecut ziua împreună înainte de plecarea lui. Mihai vrea ca ea să vină cu el la Paris dar ea nu poate. Ei promit unul altuia să scrie cât mai des și că nu se căsătorească până el nu se întoarce. De plecarea lui, ea i-a dat „o bucățică de hârtie îndoită, în care era o șuviță de păr, legat cu o panglicută roșie“ (Zamfirescu, 133).

După plecarea Sașei, Matei s-a dedicat afacerilor și a reușit să dea bani lui Dinu pentru datorie. După aceea, Murguleț a fost mai liniștit dar Tănase a vrut-o pe Tincuța și mai mult. Matei s-a apropiat cu baciul Micu care a avut câinele Corcoduș. Matei a avut grija de Micu: „Îți port eu grija: te cunun, îți dau loc de casă și toate înlesnirile putincioase.“ De asemenea, Matei a confruntat Agalaia și a înlăturat-o din casa lui. „Da, te rog să-i dai drumul chiar mâine; nu vreau să am în casă persoane care care mă spionează. Eu sunt stăpân la mine și țiu să se facă cum vreau eu, nu cum voiesc alții“ (Zamfirescu, 145).

Matei a primit o scrisoare de la Sașa și în ea Sașa descrie cum este la Paris, cum Mihai s-a îmbolnăvit și cum ea a dezvăluit că el s-a îndrăgostit de Tincuța. „Și aici vine explicarea acestei lungi scrisori, precum și a cauzei pentru care mă ocup atâta de fratele meu: în delir, venea adesea un nume pe care la început nu puteam să-l înțeleg, dar pe care apoi îl ghicii: numele Tincuței. Mihai o iubește“ (Zamfirescu, 149). Dar ea gândește că el este prea tânăr și că Tincuța are să se mărite. Matei a văzut pe baciul Micu beat mort și a învățat că cineva a ucis câinele său, Corcoduș, și că el a lovit pe țiganul Dumitrache. După aceea Micu nu a fost același, el n-a vrut să mai trăiască și repede după aceea dispare. Nimeni nu știe unde e și ce s-a întâmplat cu el. Vine un cioban străin la Matei și vorbește că a văzut o căruță pe drumul dar nimeni nu a fost acolo. În același timp vine scrisoarea Sașei. Ea spune că Mihai nu e bine, că se deprinde greu cu Parisul și că nu poate să-l lase singur. De asemenea ea îl rugă pe Matei să o vadă pe Tincuța.

După ce Tănase Scatiu a primit citația, judecătorii au venit în descindere pe moșia Balta. Scatiu a venit la tribunal cu un avocat care a venit cu „o trăsură încărcată cu mezeluri, icre negre, salamuri, șunci, limbi, țuică, făină, un vin...mă rog, un vin de Golul Drâncei, și s-a ispărvit“ (Zamfirescu, 166). De asemenea l-a chemat pe primarul Aronovici și i-a dat bani. „Spune și ajutorului dumitale să nu găzduiască pe tribunal, că nu-i dator....Tribunalul să-și aducă merinde dacă îi trebuie“ (Zamfirescu, 168). A chemat și pe cârciumar cui a spus că nu ar trebui să aibă nici un fel de mâncare la cârciuma dacă judecătorii vin. Cârciumar a spus lui Scatiu când el vine pe câmp ca să nu coboare de cal și pentru aceea Scatiu i-a dat trei bilete. Cu aceste bilete de la primărie el poate să se ducă pe la „bâlciori“ cu cai pe care a furat și pe care vinde altora de prin alte județe. A doua zi la sat au sosit președintele și supleantul tribunalului, împreună cu un grefier. Le era foame dar n-au putut să mănânce pentru că nicăieri nu era nici un fel de mâncare. Conform planului cârciumarul le-a trimis la casă lui Tănase Scatiu. Acolo ei au mâncat și după masă au mers la câmp unde s-au întâlnit țărani. Ei au fost în trăsura iar Scatiu a fost pe un cal. „Pe drum, întâlniră mai multe pâlcuri de țărani, care nu se prea dau la o parte. ... Ei, după cum spuseseră de cu vară, nu voiau să calce judecata pe pământurile lor“ (Zamfirescu, 172). Țăranii nu le-au permis să coboare din trăsură. Scatiu a repezit calul asupra țăranilor, dar ei începeau să arunce pietre la el și Tănase scăpa din câmp. A venit bătrânul Stoica, care a calmat situația. În acest moment au venit Matei, Tincuța, surorile Sașei. Ei merseră la gară pentru că Sașa a sosit. Matei a văzut ce se întâmplă și a adus judecători la casa lui. Tănase a spus subprefecturii despre revoltă țăranilor. „Procurorul și judecătorul de instrucție hotărâră să plece numaidecât la fața locului, însoțiți de polițai și de vreo treizeci de călărași“ (Zamfirescu, 178). După ce au petrecut noaptea la Matei, au pornit la Călărași. Imediat după aceea vine Dinu la casă lui Matei și îi spune că soldați au bătut țăranii în curtea lui Tănase. „De trei gârnețe desfrunzite erau legați trei țărani, supuși la tortura „vârtejului“, ca să spuie, pe de o parte, unde erau judecătorii, iar pe de alta, cine fusese capul revoltei. Fiecare om era legat de brațe și lipit cu spatele de trunchiul copacului“ (Zamfirescu, 181). Desigur, după ce Dinu și Matei au văzut această, au mers la Scatiu să se oprească totul.

Matei a plecat acasă. În odaie lui a fost portretul Sașei. Aglaia i-a spus că Sașa a venit dimineața și că a adus un cadou pentru el. Repede el a plecat la Comănești. Sașa a fost supărată pentru că el nu a venit la gară să o aștepte, iar Matei a spus că nici ea nu a venit la gară când el a sosit. Desigur, ea n-a putut să vină pentru că ea a avut grijă de mama lui. Dar ea l-a iertat și i-a

dat „un lanț de ceasornic cu două capete. De o parte atârna un creion și o boabă de cristal.“ „Dacă ajungeai să fixezi într-un anumit mod globușorul de sticlă, se vedea portretul Sașei. De asemenea, creionul avea o ferestruie, pe unde se vedea iarăși portretul ei“ (Zamfirescu, 193). A venit și Dinu cu coana Sofița, cu Tincuța și cu Tănase. Murguleț a anunțat căsătoria dintre Matei și Sașa: „Acuma vine dumnealui, Matei Damian, nepotu-meu, și mi-o cere de legiuită soție, iar eu i-o dau!“ (Zamfirescu, 195)

Romanul se termină cu Matei și Sașa. Este iarnă, ei sunt pe o sanie. „Amândoi se uitau departe, în zarea albă, căutând un înțeles personal firii aceleia mărețe, și amândoi se întorceau unul către altul, găsindu-l în sufletele lor“ (Zamfirescu, 197). Ei o întâlnesc pe Floarea și Matei o întreabă despre Micu. Încă nu l-au găsit...

În acest fel, romanul are un sfârșit fericit, cum este și așteptat, dar și accentuează o enigmă nerezolvată, care deschide drumul spre următorul roman din ciclu.

6.3. Personaje

Personajele romanului pot fi împărțite la personajele principale și personajele secundare. Personajele principale sunt: Dinu Murguleț, Tănase Scatiu, Sașa, Matei Damian. Personajele secundare sunt: coana Sofița, coana Diamandula, Tincuța, Mihai, coana Prohira, Micu, Nea Eftimiu, Aglaia. Alte personaje sunt: Victoria, Mary, miss Sharp, Lefter, moș Stoica, Floarea, Stângă.

Cele mai multe personaje nu sunt descrise fizic, dar poate să se afle despre caracterul, comportamentul și istoria lor. Săndulescu spune că personajele masculine sunt ca „niște formule închise, fără posibilitatea unei evoluții, a unei minime transformări“ (Zamfirescu, 2003: 309). Dar, cu personajele feminine se poate vedea școala tolstoiană (Vidrașcu, 2003: 309). Manolescu despre personajele masculine spune că scriitorul ori îi urăște ori îi idealizează. Iar despre personajele feminine a spus că: „Femeile lui (și prin contaminație și bărbații) trăiesc mai mult în imaginație decât în realitate. Toate sunt firi romanțioase, predispuse la visare, cu lecturi nimerite a le simula această înclinație. Viața lor seamănă cu un roman“ (Vidrașcu, 2003: 320).

6.3.1. Caracterizarea lui Matei

Matei Damian este singurul fiu al coanei Diamandula. Matei a plecat în Italia, la Napoli, să studieze medicina. A fost în strainatate șapte ani. După moartea mamei sale, el a decis să rămână la țară, la moșia părinților săi. Dar niciodată nu a condus moșia și a petrecut majoritatea vieții de adult în mijlocul studenților, nu țăraniilor. Când el vede natura satului el simte ceva ce nu poate fi simțit în oraș. „Dragostea de singurătate, atât de nețărâmură la mai toți vânătorii, umplea pieptul tânărului de un nespus sentiment de libertate, de recunoaștere de sine, sentiment care în lumea populată se pierde sau se preface în egoism“ (Zamfirescu, 26). Când a vorbit despre Tănase Scatiu, el a spus că îi plac oamenii de la țara mai mult decât oamenii din oraș. El a luat în considerare dorințele mamei. Deși el nu era acasă șapte ani, el a fost apropiat părinților săi. El a vizitat mormintele lor în fiecare duminică. El a început să gândească despre viața sa, cum a fost înainte ca el să se întoarcă și acum. „Până ieri, dus de vârtejul lumii pe țărmuri depărtate, vesel, fericit și nedorind alta decât a se întoarce la vatra părintească. Acum, aici, la casa lui, dar rămas singur, cu umbrele sălciilor în cale, cu întinderea miriștilor de grâu, pe care stau la linie clăile de snopi necărate, întrebându-se ce avea de făcut ca să-și îplinească rolul pe pământ și făgăduința dată răpotei mamei-sei“ (Zamfirescu, 49). El nu a gândit de căsătorie, a vrut să trăiască liber, dar s-a gândit că Sașa era simpatică. Ea a avut influența mare asupra lui, ea i-a dat sfaturile despre cum se conduce moșia. Alta persoană care i-a fost apropiată a fost baciul Micu, omul lui de încredere. Micu l-a aratat natură. Începe să placă foarte mult pe Sașa și a decis să se căsătorească cu ea.

El vrea să schimbe unele relații sociale și are abordare diferită față de țărani. Când a auzit ce face Tănase cu țăraniii lui, a fost cel care a mers să-i salveze.

6.3.2. Caracterizarea Sașei

Sașa Comăneșteanu este orfană. Tată său a fost Conu Costică care a murit de vreo trei ani. Ea are un frate mai mic, Mihai, și două surori mici, Victoria și Mary. Frații ei o cheamă pe Sașa „maman“, pentru că a avut grija de ei după când părinți au murit. Conu Murguleț a fost prietenul apropiat al Conu Costică și a văzut pe Sașa ca pe copilul său. „Și faci bine: Sașa e un

înger“ îi spune Dinu (Zamfirescu, 114). Ea are grija de frații săi și administrează moșia părinților.

Ea este eroina romanului și este inteligentă, elegantă, cu simțul umorului. O parte din descrierea ei este prin ochi lui Matei. Ea are relații bune cu țăranii care lucrează pentru ei. Este foarte respectată de muncitorii săi. Sașa este o persoană grijulie. După moartea părinților a avut grija de moșie și de frații ei. Ea a avut grija și de coana Diamandula când a fost bolnavă. De asemenea, a plecat la Paris împreună cu Mihai pentru că a vrut să-l ajute pe Mihai. Această caracteristică coincide cu sacrificiul ei. Ea nu vrea să se mărite pentru că deja are o familie, iar dacă ai mai avut una, una dintre ele a suferi. Dar când Matei a venit, ea începe să-l placă pe el și au petrecut mult timp împreună. Ea a fost îndrăgostită de Matei încă din copilărie, dar au fost numai prieteni. De asemenea, ea este o persoană care are înțelegere pentru alți. Acesta se poate vede în relație dintre Tincuța și Mihai.

Sașa ca o eroină „cu delicatețea sufletească și lirismul substanțial“ este importantă pentru că echilibrul interior al ei coincide cu ideea de armonia clasică a lui Zamfirescu (Vidrașcu, 2003: 310).

6.3.3. Caracterizarea lui Tănase Scatiu

Tănase Scatiu este un boier bogat care conduce moșia sa. El are mama bătrână, coana Prohira. Vrea să însoare cu Tincuța și știe că poate, pentru că tatăl ei, Dinu Murguleț, îi datorează banii. El este mereu cu caii săi scumpi și în cele mai frumoase hainele. Îi place să arate cât de bogat este.

Tănase este personajul negativ. El se poartă foarte rău față de țăranii, mereu subliniază superioritatea sa. Țăranii nu sunt satisfăcuți cum se comportă cu ei și de aceea ei au mers la protest pentru pământurile lor. El participă la tot feluri de fraude și decepții. Face totul pentru bani și statusul social.

Matei gândește despre el: „Scatiu era incult și cam bătăran, dar era harnic, deștept la treabă și, mai cu seamă pentru el, avea o mare calitate: de a nu fi om de oraș.“ (Zamfirescu, 138) Dinu Murguleț este personaj care nu îl tolerează pe Scatiu. El l-a descris ca un mitocan și bătăran (Zamfirescu, 12).

Prin caracterizarea lui Tănase Scatiu se poate vedea unul dintre principiile naturalismului, adică cum moștenirea, mediul și momentul determină personajul. Tănase Scatiu moștenește firea sa de la mama lui, Coana Prohira. În roman ea apare rar, dar suficient ca personalitatea ei să iasă la suprafață și pentru cititorul să vadă influența (rea) ei asupra fiului său, Tănase Scatiu. El reprezintă arendașii răi și ei sunt mediul lui, care este unul dintre motivele comportamentului lui. Se poate spune că mediul și funcția lui scot la iveală răul din om. Ultimul princip este momentul, adică personajul este condiționat de momentul care este un declanșator în care personajul, sau în acest caz Tănase Scatiu arată chipul său adevărat. Pentru el acest moment era când muncitorii încep să protesteze.

6.3.4. Alte personaje

La începutul romanului cititorul întâlnește familia Murguleț. Reprezentantul principal al acestei familii este Dinu Murguleț, boier din satul Ciulnița. Dinu are soția Sofița. El conduce moșia sa și provine dintr-o familie veche. El este foarte mândru de munca: „Uite pământul ăsta: m-a făcut să asud : am muncit toată viața pentru el, de cele mai multe ori fără să mă răsplătească; m-am supărat și l-am blestemat, dar nu m-aș duce de pe el pentru nimic în lume“ (Zamfirescu, 22). Dinu datorează lui Scatiu banii, dar a reușit să-i recupereze banii. Și nu vrea să-i dea lui fiica sa.

Fiica lui Dinu se cheamă Tincuța. Ea este descrisă ca o frumusețe. Coana Profira a spus: „Ptui, să nu fie de deochi! că frumoasă mai ești!“. Ea vrea ca Tănase și Tincuța să se căsătorească. Dar Tincuței îi place de Mihai, fratele Sașei. „...Mihai, fratele Sașei – un băietandru de vreo douăzeci de ani - ...“ (Zamfirescu, 16). De asemenea lui îi place de Tincuța dar el merge la Paris. Coana Prohira este descrisă ca o femeie bătrâna și bețivă. „Un moment, cât mai trecu până să se hotărască fata, coana Profira își înfipse privirile în ochii ei cu toată răutatea lor bătrânească“ (Zamfirescu, 10). Când vine vorba de fiul ei, ea arată partea sa pozitivă. Despre Tănase ea spune: „Uite, eu pe Tănase al meu l-am pus la treabă de mic copil, și, slavă lui Dumnezeu, băiatul a ieșit bun, treaba-treabă, plimbarea-plimbare. Acu să-i găsec o nevestă cumsecade și m-am liniștit. Anu ăsta trebuie să-l însor, că mi-e c-oi închide ochii fără s-apuc să-

mi văd nepoții... Ce zici, coane Dinule?...“ (Zamfirescu, 11) De asemenea, ea are grijă de el, și de continuare a familiei ei.

Sora lui Dinu se cheamă coana Diamandula. Ea este mama lui Damian. „... la soru-sa, Diamandula, mama lui Damian, care trăia numai prin puterea imaginii fiului său...“ (Zamfirescu, 13). Este foarte bolnavă și bătrână. „Bătrâna, bolnavă, surdă, ea trăia, spre minunea tuturor, numai prin puterea unei dorințe: aceea de a mai vedea, înainte de a muri, pe unicul ei copil. Tot ce vorbea, tot ce dorea era pentru el, se ducea către el. Cu trupul istovit de puteri, părea a-și hrăni viața din dor“ (Zamfirescu, 15).

La moșia Comăneștii trăiesc Sașa cu frații săi, Mihai, Victoria și Mary. Împreună cu ei trăiește guvernata englezoaică Miss Sharp. Ea are grija pentru copii. Alte personaje sunt Stoica țiganul, Neamțul, Hermann mașinistul, bade Lungu, mama Manda.

În acest timp rolurile bărbaților și femeilor au fost clar cunoscute și definite. Deci, și uni și alți sunt determinați de rolurile lor, dar ele diferă. Barbați sunt „capii familiei“, ei fac bani și în acest fel au grijă de familia sa, au grijă de pământul său. Femeile sunt orientate spre casă. Asta presupune grijă de casă, adică cum arată casa, grijă de curățenie, de gătire... De asemenea, asta presupune grijă despre familie. Spre deosebire de bărbați, grijă femeilor de familie înseamnă grijă de educația copiilor. Aceste roluri sunt rareori sau niciodată amestecate, dar personajul care unește rolurile bărbaților și femeilor este Sașa. Ea face tot ce fac bărbații, face bani și hrănește familia sa, are grijă de pământul sau moșia sa chiar îl învață pe Matei cum se conduce moșie. Dar ea este și mama pentru frați ei mai mici și de aceea pleacă la Paris cu Mihai ca să aibă grijă de el.

Moșia lui Damian, Ciulnița, este condusă de Nae Eftimiu, rudă a coanei Sofița. Autorul explică ce s-a întâmplat cu coana Diamandula și moșia sa. „Însă în vremurile din urmă, coana Diamandula, bătrână și tot bolnavă, se mutase la frate-său, unde am găsit-o, iar în casa ei veniseră să locuiască o rudă a coanei Sofițe, Nae Eftimiu, care era însărcinat să îngrijească și de pământ“ (Zamfirescu, 47). Nae Eftimiu este descris ca „omul cel mai smerit din lume. Nu sta niciodată jos înaintea lui Matei, nu fuma față cu el, nu-l chema pe nume, dar în schimb ținea toate socotelile moșiei într-un hal de încurcătură, de nu le mai putea da nimeni de capăt. Cu o frunte mare, pe jumătate albă, iar jumătate neagră de soare, cu niște ochi spălăciți, cu o barbă roșcovănă, îmbâcsită de praf și de fum de tutun, el era numai cu numele capul familiei, fiindcă de fapt nevastă-sa, Aglaia, ducea toată treaba“ (Zamfirescu, 48). În această descriere se poate vedea

ce părere are autorul despre Nea Eftimiu, adică despre acest tip de om care nu face rolul său. Pentru Zamfirescu Eftimiu nu este om „adevărat“, pentru că nu este ca toți ceilalți bărbați. În roman este foarte clar ce el trebuie să facă, care este rolul lui și ce face din om un om „adevărat“. De parcă este inacceptabil pentru un bărbat să aibă o femeie să facă treabă lui.

Aglaia „era o persoană politicoasă, îngrijită în îmbrăcăminte, cochetă chiar, cu unghii lungi, cu pieptănătura la modă, umblând toată ziua cu câte un roman la subsuoară. Era oarecare nepotriveală între starea lor de familie scapătă, ajunsă a îngriji de averea altuia, și pretențiunile doamnei Eftimiu; dar lucrul se putea explica prin aceea că nu aveau copii și erau rude de aproape cu coana Sofița“ (Zamfirescu, 47).

La Ciulnița trăiesc și văcărița Floarea, baciul Micu și herghelegiu Stângă. Stângă este bărbatul Floarei, dar baciul Micu este amantul ei. „Bărbatul Floarei, Stângă, era herghelegiu, și, așa, petrecea toată viața pe cal, pe când baciul se înfrupta din bunurile lui. Își aduse aminte că baciul era încurcat cu Floarea încă de când plecase el în străinătate, și că răposata coana Diamandula vrea chiar să-l dea afară, dar că el, Matei, se rugase să-l lase în pace, fiindcă-i era drag baciul, voinic, frumos, cu plete lungi sub căciulă, și mai cu seama fiindcă știa să cânte din caval și să spuie niște minunate de povești, de l-ai fi ascultat toată vremea“ (Zamfirescu, 48). Matei și Micu au fost foarte apropiați și Matei a vrut să-i ofere o viață frumoasă. Baciul Micu a avut câinele Corcoduș care a fost otrăvit. El niciodată nu a trecut peste moartea lui.

Pe moșia lui Scătiu lucrează țăranul Lefter. El nu este satisfăcut cu comportamentul arendașilor către țărani și a avut conflict cu Tănase și se consideră că el este lider al protestului, dar de fapt, el reprezintă toți țărani românești din anul 1888 când a început Răscoala țărănească. Romanul arată nemulțumirea țăranilor cu poziția lor în care au fost puși de arendași, și a fost inspirat de evenimente adevărate care s-au întâmplat în România. Și personajele romanului servesc pentru a arăta aceste evenimente și oameni care au trăit în acest timp și au participat în aceste evenimente.

6.4. Temele romanului

Temele principale ale romanului sunt: tema iubirii, tema familiei și tema socială.

6.4.1. Tema iubirii

Tema iubirii se referă la Sașa și Matei, Tincuța și Mihai. Romanul arată două cupluri îndrăgostite, fiecare se dezvoltă în felul său. Acest motiv de iubire dă romanului o atmosfera idilică. În primul plan sunt Sașa și Matei. Povestea lor de dragoste începe când Matei se întoarce acasă. Ei au fost prieteni din copilărie, dar au pierdut contact timp de șapte ani. Relația lor a început încet și de-a lungul timpului a devenit mai apropiată. Ei au avut o influență mare unul asupra altuia. Din cauza ei, Matei a decis să se căsătorească și să stea la țară. De asemenea, Sașa a decis să abia familia cu Matei. Ei ca eroi romanului conduc linia principală al romanului.

„Moștenitorii“ lor, Tincuța și Mihai, au povestea sa. Ei s-au cunoscut toată viața și s-au îndrăgostit. Mihai pleacă în străinătate la fel cum a plecat Matei. Dar, povestea lor nu are sfârșit fericit cum are povestea lui Matei și a Sașei. Această se poate vedea în alte romane ale ciclului. Cea mai remarcabilă scena lor este când ei sunt pe lac. Scena plină de dragostea tinerească, de intimitate. De asemenea, despărțirea lor și promisiune că îl așteaptă.

Deși poveștile sunt similare, nu au același sfârșit. Pe o parte stă o poveste fericită, pe alta o poveste tragică.

6.4.2. Tema familiei

Familia are un rol mare în viața personajelor și în spatele fiecărui personaj se află familia sa. Fiecare personaj din roman este diferit și are interesele, dorințele sale, dar un lucru pe care ei au în comun este o familie. Trei familii principale din roman sunt: Murguleț, Comăneșteanu, Scatiu.

Zamfirescu s-a ocupat cu tema familiei în romanul său în felul în care a prezentat că familia este cea mai importantă formă de comunitate și membri de familie sunt foarte apropiați. Ea este și foarte importantă pentru dezvoltarea personală a personajului. Familia dezvoltă aspect social și relațiile în cadrul familiei au mare influența în formarea opiniei, părerii omului. Zamfirescu le-a descris pe personajele Sașa sau Matei care sunt din familiile „bune“, ceea ce înseamnă că familiile lor i-au învățat cum trebuie să se comporte cu oameni de rang inferior, care sunt valori morale corecte, ce este corect, iar ce nu este... Opusul lor este Tănase Scatiu care nu

are respect pentru muncitorii lui, care minte să obțină ce vrea el, care pune banii mai întâi și apoi oamenii. Aceasta este o reflectare a familiei. Sintagma „familiile-bune“ nu se referă doar la statusul social sau rang, ci și la valorile, comportamentul unei familii.

La acea vreme este important să se continue numele de familie. Aceasta este principala preocupare de familie. Este important și cu cine se va căsători, trebuie să fie cineva demn de un nume de familie. Dar clasă joacă rol mare, pentru că la acea vreme există noblețe și există muncitorii, și ei nu se amestecă. De exemplu, Dinu Murguleț nu vrea pentru Tincuța să se mărite cu Tănase pentru că nu are părerea bună despre el și familia lui.

Membrii familiei Murguleț sunt foarte apropiați. Ei au grija și se ajută unul pe altul. Toții aveau grijă de coana Diamandula când ea nu era bine, Dinu Murguleț a făcut toate ca Tincuța să nu trebuie să se mărite cu Tănase Scatiu, Matei i-a oferit banii lui Dinu ca el să plătească datoria lui Tănase...

Familia Comăneșteanu este o familie veche. Membrii ai familiei sunt Sașa, Mihai, Mary și Victoria. Se menționează părinții lor care au murit. Sașa are grijă de toată familia și frații mai mici o consideră mama lor. Ea face un sacrificiu pentru familia sa și este pe deplin devotată lor. Se neagă pe sine ca să poată da familiei. Când este timp pentru Mihai să plece, ea merge cu el, deși o așteaptă viața proprie cu Matei.

Familia Scatiu este familia boierească care constă din coana Prohira și fiul său Tănase. Tatal lui a murit. Această familie este bogată, dar nu au nimic dincolo de bani. Sunt descriși ca mitocani și ciocoi.

În altele romane din ciclu se obține o cunoaștere mai mare a acestor familii.

6.4.3. Tema socială

Aspect social al romanului se referă la boierime și la țăranii din secolul XIX. Inspirat de acțiunile din anul 1888, autorul a vrut să dea povestea sa. Zamfirescu este pe partea boierilor care sunt legați de pământ, nu pentru generația „nouă“ de arendași care nu împărtășesc aceleași valori. Romanul arată realitățile sociale din satul românesc din secolul XIX.

Conflictul este dintre boierii vechi, ca de exemplu Dinu Murguleț, și arendașii ca Tănase Scatiu. Dinu Murguleț este un om care iubește pământul și care a lucrat toată viața pentru acest

pământ. În romanul boieri sunt descriși ca ideali, buni și se comportă bine cu țărani. La cealaltă parte este familia Scatiu care numai folosește alți pentru beneficiul propriu. La fel și țărani care lucrează pentru ei. Ei sunt descriși ca mitocani, aroganți...

Dar, conflictul principal este între arendașii și țărani, de fapt între Tănase Scatiu și țăranul Lefter. Scatiu îi exploatează pe țărani pentru a câștiga cât mai mult. Țărani nu mai vreau acest fel de muncă și ei caută drepturile care le aparțin. Această rezultă în protest și la sfârșit în violență fizică. „Conflictul din roman, între Scatiu și țărani, în care vor interveni autoritățile, vor avea loc încăierări și în cele din urmă arendașul ajuns proprietar își va pierde viața, era de această natură: Scatiu cerea o nouă hotărnicie, pe baza legii din 1887, care amenda în folosul proprietarilor legea lui Cuza; țărani voiau să se rămână la cea veche, din 1864, în caz contrar urmînd să piardă pămînturile, acestea trebuind să revină statului și să treacă asupra lui Scatiu, care luase în arendă moșia întregă, inclusiv ceea ce se distribuise prin împrumut, dar nu se prevăzuse exact în documentele oficiale“ (Gafița, 1970: 48). Dușmanul principal este arendaș, iar boieri și țărani sunt ținuți împreună și sunt solidari unul cu celălalt. Scatiu îl reprezintă pe arendași care au devenit mari proprietari prin ruina boierilor, adică sunt exploatare. Zamfirescu a analizat acele „relații autentice din domeniul agricol“, iar sămănătorismul a început de mult înainte să considere acele relații ca la „materie strict politică“, nu socială (Gafița, 1970: 49).

6.5. Narator

Naratorul romanului este unul obiectiv. El arată evimentele, personajele cum sunt, nu se implică în ele. Pentru aceea, cititorul poate să creeze propria experiență în timp ce citește roman. Naratorul povestește la persoana a treia, dar în unele părți la persoana a întâia. Acesta înseamnă că naratorul se adresează direct cititorului și că narațiunea devine orală. „Însă în vremurile din urmă, coana Diamandula, bătrână și tot bolnavă, se mutase la frate-său, unde **am găsit-o**, iar în casa ei veniseră să locuiască o rudă a coanei Sofițe, Nae Eftimiu, care era însărcinat să îngrijească și de pământ“ (Zamfirescu, 47).

Naratorul este omniprezent, adică el este prezent pretutindeni, are prezență în tot locul. De la începutul romanului cititor este la același loc ca și naratorul, ca și personajele; știe ce s-a

întâmplat când Tănase Scatiu și mama sa au venit la moșia lui Murguleț, ce a zis Sașa când Dinu a întrebat-o de ce nu vrea să se mărite, cum a arătat ziua când Matei s-a întors, ce i-a zis coana Diamandula lui Matei înainte de a fi murit, ce i-a spus baciul Micu lui Matei despre zodie, ce i-a dat Tincuța lui Mihai la lac „-Dacă n-o să mă uiți, îi zise mângâindu-l pe mâna ce ținea umbrela, eu am să-ți dau ceva. –Da? –Ceva de la mine... Da să nu te desparți de el... Și pe când vorbea astfel, scoase din sân o bucățică de hârtie îndoită, în care era o șuviță de păr, legat cu o panglicută roșie. –Vai, ce bună ești!...zise el, sărutându-i părul cu înduioșare. –Vezi?...Da n-o să te desparți de el, nu-i așa?...întrebă ea tremurând. –Niciodată!...Am să-l port cu mine cât oi trăi, oriunde oi fi, și n-am să mă despart de el niciodată!“ (Zamfirescu, 133)

De asemenea, el este omniscient, ceea ce înseamnă că el știe totul. Prin urmare o acțiune se poate vedea din mai multe perspective și laturi. Cititorul poate să „între“ în capul fiecărui personaj și să știe toate gândurile și intențiile personajului. Așa cititorul cunoaște personajele în mod mai intim, de exemplu despre Sașa scrie: „Într-o odaie țărănească, acoperită toată cu lungi fișii brodate de pânză de casă, Sașa, singură, se uita la un cadru din perete, pe care, cu toate astea, îl cunoaștea așa de bine. Ea părea a căuta în perspectiva lui un orizont nețărnut, către care se duceau gândurile nehotărâte. Era mai întotdeauna așa de ocupată de lucruri reale, imediate, încât rar mai avea vreme să viseze. Dar, oricât de rar, o prindea și pe ea dorul de o lume caldă, senină, în care inima i se revărsa în comori de tinerețe. Nimic nu aștepta, nimic nu cerea de la soartă; setea de ideal, în formele ei cele mai neînțelese, se da pe față prin trebuința de singurătate“ (Zamfirescu, 38).

7. Curente literare vizibile în *Viața la țară*

Viața la țară nu aparține unui singur curent literar, deja are elemente, caracteristice pentru realism și naturalism. Realismul și naturalismul sunt foarte similari, iar despre naturalism se spune că este consecința finală a metodei realiste (www.enciklopedija.hr).

Realismul pune accent la descrierea și formatarea personajelor, ei se constau de serie de trăsături, ei se schimbă și dezvoltă în cursul romanului, ei sunt motivați social, psihologic, intelectual și de multe ori aceasta motivația socială le face personaje care reprezintă unele clase sociale (www.enciklopedija.hr). De exemplu, Tănase Scatiu, unul dintre personajele principale care reprezintă clasă arendașilor: „Trăsura se opri înaintea scării și, în adevăr, Tănase Scatiu se coborî, dând hățurile în mâna vizitiului. Caii erau minunați: cu picioarele dinainte înfipite departe în nisip; cu capul sus, mușcând din zăbale; cu hamurile de argint, înhămați la o trăsură elegantă: erau de un stil desăvârșit. În coada trăsurii însă, sta un țăranoi, încălțat cu ciubote, în spinare cu un palton de-a stăpănu-său, ros și ieșit de soare, iar în cap cu o pălărie înaltă, ce-i venea până peste urechi, soioasă și zdruncinată ca o veche brașoveancă. Aceasta da de gol totul: se vedea că trăsura și caii trebuiau să fie cumpărați la mezat, ori luați amanet, de la vreun om cumsecade — altfel n-ar fi fost așa de corecți la un stăpân care avea o asemenea probă de vizitiu. Scatiu era îmbrăcat cu un soi de halat de dril care, în gândul lui, era făcut ca să-l apere de praf și totodată să răpuie lumea de ghiduișe. Matei înțelese dintr-o aruncătură de ochi pentru ce unchiu-său îl găsea mitocan“ (Zamfirescu, 78). El este personajul care se schimbă în roman și devine mai rău, adică cititorul poate să-l urmărească cum el a fost la început, parvenit inofensiv, și ce le-a făcut țăranilor la sfârșit. „Aci, priveliștea era și mai tristă. De trei gârnețe desfrunzite, erau legați trei țărani, supuși la tortura "vârtejului", ca să spuie: pe de o parte unde erau judecătorii, iar pe de alta cine fusese capul revoltei. Fiecare om era legat de brațe și lipit cu spatele de trunchiul copacului. Un domn numai în cămașe, cu niște mustați teribile, cu un chip buhav de beție, trecea un restei de corn între funie și copac, și începea să învârtească. Pieptul și brațul nenorocitului chinuit pocneau. El urla de durere, pe când călăul său înjura ca un surugiu, cerându-i să mărturisească adevărul. În același timp doi călărași întinseră la pământ pe un alt țăran și-l băteau pe pielea goală cu două opritori” (Zamfirescu, 181).

De asemenea, una dintre caracteristicile realismului este și descrierea spațiului. În *Viața la țară* sunt multe descrieri ale naturii, a casei, în general descrierea externă. „Întinderea câmpului se desfășura într-o nespusă liniște de vară. De o parte, un lan de porumb își mișca vârful foilor nervoase, dând văzduhului un reflex de culoare verde, ce părea că îngrașe aerul; de partea cealaltă, Ialomița curgea domoală între două maluri joase, lăsând să se vadă o margine de Bărăgan, cu pârlăgelele sale nestrăbătute, cu suhaturi roase de vite, cu o turmă de oi ce se zărea în fund ca o pată albă, și, mai presus de toate, cu orizontul său înșelător, a cărui dungă închipuită juca în arșița soarelui ca oglinda unei ape. Din prundul gârlei, cireada se urca pe un vad și se îndruma cu greu la pășune. Câte un bou singuratec sta înfipt în marginea apei, cu capul întins înainte, neclintit, întrupând în nemișcarea lui pustietatea locului” (Zamfirescu, 19).

Este important și naratorul realist, care trebuie să fie obiectiv, omniscient, la persoana a treia, care trebuie să spună povestea așa cum este fără să comenteze personaje și acțiuni. De asemenea, limba naratorului trebuie să se destingă de limba personajelor pentru că limba personajelor are caracteristici ale regionalismului, argoului...

„Afară pe prispă, se auzeau glasurile mai multor țărani, ce vorbeau tăragănat.

— Că nu-i, măi, hine Petreo; de la hotărnicia vechie, a lui Mavru. El se scoală cu pritențiile după hotărnicia cea nouă.

— A'nginerului județului, naș Gheorghe?

— Păi cum.

— Da' ăla nici nu știe să măsoare.

— Păi cică aia-i măsurătoare dreaptă.

— O hi, mă, că dracu-i meșter” (Zamfirescu, 86).

Viața la țară este exemplul bun de roman realist și îndeplinește condiții realiste, iar poate fi inclus și în realismul poetic. Realismul din 50 și 60 ani ai secolului XIX, care a apărut în Rusia și încă se numește realismul rus dezvoltat. Reprezentant este scriitorul rus Ivan Turgeniev cu volumul său, *Povestirile unui vânător*. El a descris viața satului rusesc, viața grea a muncitorilor, relațiile arendașilor și țăranilor. Opera era cenzurată pentru că este o critică a sistemului rus feudal. Turgeniev a combinat intenția critică și stilul poetic, adică în operele lui este prezentă poetizarea personajului și numeroase descrieri lirice. Reprezentantul croat al realismului poetic este K. Š. Gjalski. În aceleași fel Zamfirescu a descris și criticat feudalismul

românesc, relație arendașilor și țăranilor; în *Viața la țară* este prezentă o viziune romantică asupra țăranimii și a satului românesc, ca și descrieri lirice ale naturii...

De asemenea, este important de remarcat când se vorbește despre împărțirea personajelor la pozitive și la negative (alb-negru) că această caracteristică aparține romantismului, și se opune realismului. Personajele pozitive sunt idealizate, iar personajele negative sunt cele mai rele. Zamfirescu a arătat două extreme. O altă caracteristică legată de personaje este că ele nu se schimbă, de la început până la sfârșitul romanului, ele rămân aceleași. Desigur, singura excepție este personajul Tănase Scatiu.

Naturalism, de asemenea, arată realitatea așa cum este, dar spre deosebire de realism el vrea să arate lăturile rele, dureroase ale realității. Pornește de la ideea că omul este dependent de mediul său și moștenirea sa, adică că aceste lucruri formează caracterul omului. Și este foarte importantă prezentarea problemelor sociale (www.enciklopedija.hr). *Viața la țară* arată mare problema socială care are realitatea sa în societatea românească. Conflict dintre țăranii care vreau drepturile și pământul lor și arendașii care vreau ceea ce nu este a lor, numai ca să facă mai mulți bani.

„Și după toate astea să nu te aștepti la lucru mare. Țăranul are să-ți bea vinul, să joace la horă, să nu-ți plătească datoria, și când îl vei chema la muncă, să nu vie.

— Pentru ce?

— Pentru că așa sunt încă lucrurile la noi. Cauzele sunt foarte multe. Mai întâi modul cum a fost tratat țăranul până acum; toți din toate părțile l-au mâncat și l-au înșelat cât au putut. Arendașul, fie grec, fie bulgar, fie român, e același peste tot: el nu caută decât să se îmbogățească; dovadă Scatiu și câți ca el. Așa că boierul este socotit de țăran ca dușmanul lui firesc. Mai pune opoziția naturală a intereselor: când se coace grâul nostru, se coace și al lui, și cu toate că a primit bani ca să vie la seceră la cea dintâi chemare, el se duce la grâul lui. În fine, disproporția dintre sol și populație: noi n-avem decât 40 de indivizi pe kilometru pătrat, pe când raportul firesc e de 70...” (Zamfirescu, 54). Rezultat conflictului a fost teribil, atât în roman, cât și în realitate.

Este important să fie spus că realismul este în concordanță cu curentele literare poporanism și sămănătorism, dar naturalismul numai cu sămănătorism. Poporaniștilor le nu plac exagerările naturalismului.

Criticii sunt împărțiți când se vorbește despre stilul romanului. Ei pot fi împărțiți în două grupuri, uni care spun că romanul este realist, alții care spun că roman este naturalist.

Manolescu spune că „Idealismele lui nu sunt un revers al scientismului. Idealismul lui e pur sociologic“ (Manolescu, 2008: 484). Manolescu menționează clanul familial pe modul tolstoian (Manolescu, 2008: 482). El enumeră eroism, război și naționalism ca trei „stimulente afective“ pentru Zamfirescu. Distinge *Viața la țară* ca cel mai bun roman al ciclului. Despre Zamfirescu spune că este „bun observator de aproape al momentelor psihologice.“ Menționează cotidiană idilică în roman, pe care o observă și Vidrașcu: „Scriitorul e un pictor al intimității eroice și al domesticității pașnice“ (2003: 322). Vianu, de asemenea spune că stilul lui este realism. Despre el, scrie că este „un pictor al omului și al peisagiului...“ și că se ocupă cu „enigmele vieții sufletești“ (Vidrașcu, 2003: 307 – 308, 319). Săndulescu spune că Zamfirescu este „un Balzac al Restaurației noastre, al epocii postrevoluționare...“ Despre *Viața la țară* spune că este romanul de atmosferă, nu de personaje și că este unul dintre primele romane realiste în literatura română (Vidrașcu, 2003: 310). Gafița a spus că *Viața la țară* a fost scrisă în mod că în primul plan este relație dintre Matei și Sașa care se rezolvă în sfârșit cărții, dar evoluția altor personaje și conflictul social este în plan al doilea, iar acele probleme rămân nerezolvate. Motiv pentru aceasta este tehnica romanului realist modern (1970: 52).

Călinescu scrie că *Romanul Comăneștenilor* e curat zolist. De asemenea el este de părerea că: „Pozitivismul în roman duce în mod fatal la idealism“ (Călinescu, 2001: 191). Călinescu spune că Zamfirescu ca teoretician al romanului, este pentru antinaturalism. Știe că trebuie să respecte autenticitatea limbii și faptelor, dar în practică sa, Zamfirescu scrie roman pe model lui Zola (Vidrașcu, 2003: 306). Dar, cititorul poate să vadă și caracteristicile realismului, poporanismului, sămănătorismului ca și naturalismului. În favoarea faptului că romanul nu este „pur zolist“ se poate lua, de exemplu, compararea romanului *Germinal* al lui Zola cu *Viața la țară*. *Germinal* are scenele grotești în care un negustor bogat este linșat de muncitori, de fapt de muncitoare. Deși Zamfirescu are aceeași oportunitate cu arendașul, el nu o folosește, el alege opusul lui Zola și în *Viața la țară* arendașul torturează muncitori. Analiza romanului arată și alte dovezi că nu este scris numai pe model lui Zola.

Itu spune „Se remarcă lirismul unor descrieri (imaginea câmpiei în diferite momente ale zilei), puterea de caracterizare a personajelor prin notații exacte și dialoguri adecvate, intuirea

stării de spirit a colectivității (revolta țăranilor e sugestiv prezentă), precum și diversitatea tipurilor umane evocate“ (Itu, 1990: 313).

Lovinescu a scris că Zamfirescu a fost în umbră scriitorilor cum sunt Caragiale, Delavrancea, Vlahuță și Coșbuc, dar el a devenit repede unul din cei mai mari scriitori românești, adică unul din cei mai mari stilști în literatura română. Zamfirescu este „mai rafinat decât toți „sămănătoriștii“, mai complex, mai cult, făuritor mai discret al limbii, muncitor literar mai conștient în dragostea lui pentru tot ce e românesc...“ De asemenea, el descrie personajul Sașei ca „neuitata creațiune“. Despre Zamfirecu Lovinescu scrie că este un artist, că stilul lui este elegant (Vidrașcu, 2003: 302, 303).

Ibrăileanu o pune pe Sașa Comăneșteanu în centrul romanului. Spune că ea este „unul din tipurile cele mai ideale de feminitate din toate literaturile.“ Pentru el, romanul este ea, femeia din clasă boiernașilor, și deși autorul nu a spus mult de ea, „el o înfățișează trăind“ Aceasta este stilul tolstoian. Dar Zamfirescu nu e imitator lui Tolstoi, numai elev la școala lui (Vidrașcu, 2003: 305).

Constantinescu compară Zamfirescu și stilul lui cu Nicolae Filimon, dar în raport cu lui, Zamfirescu vrea să arate realitatea, nu să se ocupe de descrieri. El se concentrează la psihologia personajelor. Criticul a spus că el este lipsit de pitoresc. De asemenea a spus că el este lipsit de „viață adâncă și complexă a personajilor. Afară de Viața la țară, care e un tot armonios și care este răsfrângerea luminoasă a unui mod de a simți viața însăși, toate celelalte romane, din ciclul Comăneștenilor n-au viabilitate, fiindcă nu fixează precis nici chiar siluetele tipurilor“. Pentru Constantinescu *Viața la țară* reprezintă „limitele și posibilitățile creatorului epic“ (Vidrașcu, 2003: 308 – 309).

Datorită naturalismului și realismului roman *Viața la țară* se încadrează în tendințele europene din acea vreme. Zamfirescu cu romanul său deschide calea spre vest, spre modernizare, urbanizare... Pe de altă parte, scriitorul scrie și în stilul poporanismului și sămănătorismului, curente exclusive de literatura română. În acest fel, Zamfirescu prețuind valorile tradiționale, satul românesc, viața agrară, *Viața la țară* devine parte și a tendințelor locale, adică românești.

8. *Tănase Scatiu*

Tănase Scatiu este al doilea roman din *Ciclul Comăneștenilor*. Romanul a fost scris la Roma și a fost publicat în revista *Convorbiri literare* în ani 1895–1896 și, în anul 1907 în volum. Scriitorul a fost inspirat de o anchetă a *României libere* și de răscoalele din 1894 (Piru, 1981: 173). Cum și în *Viața la țară* Zamfirescu a vrut să arate societatea românească de la sfârșitul secolului trecut. La început romanul trebuia să se numească *Viața la oraș*, pentru că personajul principal al romanului, Tănase Scatiu, a devenit „om de oraș“. Noul titlu al romanului imediat informează că Tănase este centrul acestui roman, adică că Zamfirescu a concentrat atenția asupra unui personaj. Alte personaje „trăiesc“ prin el, adică „se definesc în funcție de el“ (Itu, 1993: 288).

Manolescu scrie că narațiunea s-a schimbat când Scatiu a devenit personajul principal. El apare să fie mai agresiv decât în *Viața la țară*, se comportă și mai rău decât înainte față de slugi, Tincuța, țărani. De asemenea, Manolescu crede că autorul nu este obiectiv și că nu-i place de personajul lui, Tănase (Manolescu, 2008: 483). Dar agresiunea lui Scatiu se poate vedea și în roman *Viața la țară*. La început agresiunea nu este exprimată și este așa pentru că nimeni nu-l atinge. Cum acțiune se îndepărtează și când țărani au început să protesteze, agresiunea lui crește și în finalul romanului Tănase arată chipul său adevărat. „Aci, priveliștea era și mai tristă. De trei gârnețe desfrunzite erau legați trei țărani, supuși la tortura „vârtejului“, ca să spuie, pe de o parte, unde erau judecătorii, iar pe de alta, cine fusese capul revoltei. Fiecare om era legat de brațe și lipit cu spatele de trunchiul copacului“ (Zamfirescu, 1922: 181).

Timpul acțiunii este câțiva ani după evenimentele din *Viața la țară*. Fiica lui Murguleț, Tincuța, s-a căsătorit cu Scatiu și ei s-au mutat în oraș unde el a fost ales deputat. El este descris ca „zgîrcit și fanfaron“. Ea nu este fericită și de multe ori citește romane fantastice care sunt fuga ei din realitate. Tănase este descris ca un tiran și el a confiscat moșia lui Murguleț. Mihai s-a întors din Paris și nu o recunoaște pe Tincuța. El o descrie ca „schimbată, cam pretențioasă, gata să se supere la fiecare glumă.“ Poate că a acceptat să se căsătorească pentru că a vrut să încerce un alt mod de viață și că Tincuța s-a schimbat din cauza lui Tănase. Scatiu continuă să facă „afacerile tenebroase“. În una din aceste afaceri se amestecă și Mihai, dar Tincuța reușește să-l salveze. Tănase are o poliță semnată în alb de Mihai care este șeful de cabinet al ministrul de

interne. Tănase Scatiu vrea să răscumpere poliță pentru că vrea să-l umilească pe Mihai pentru că a fost o simpatie a Tincuței. Ea duce poliță la zaraf și el o restituie.

În oraș ajunge ministrul de interne. „Vizita ministrului debutează caragialesc și comic, cu discursuri la gară, citite de pe foi udate de ploaie, și urmează cu o scenă de furie violentă a lui Scatiu, care își împușcă un cal, din pricina căruia trăsura fusese aproape de o catastrofă, ca să încheie cu un chef monstruos“ (Manolescu, 2008: 484). A fost mare zarvă, dar după aceea a fost banchet unde toți au fost beați, iar Tănase s-a descălțat și a tras o chindie. Venirea ministrului a fost oportunitatea pentru oameni să se plângă de Tănase și să se întoarcă lui Murguleț. Ministrul l-a chemat pe Mihai care s-a întâlnit cu Tincuța. Amândoi erau ferciți și se poate vedea că ei se iubesc. Dar ea moare la o lună.

„Teribil este finalul. Dinu Murguleț fuge la moșie, după ce se prefăcuse că merge la baia publică și trimisese pe vizitiul care-l supraveghea înapoi acasă după sculele de bărbierit. Scatiu încearcă să-l readucă, legându-l fedelaș și azvârlindu-l în trăsură, dar țărani, care tocmai se plânseseră ministrului de abuzurile lui Scatiu și ceruseră să vie boierul cel bătrân la moșie, le ațin calea și-lucid pe arendaș“ (Manolescu, 2008: 484).

Călinescu a scris că „Scatiu e un Dinu Păturică², inferior sufletește, parvenit obscur ajuns moșier, deputat, în fine soțul unei fete de boier. Scatiu e caricat de autor, înnegrit cu ură, totuși nu fără viață. E o imagine fugitivă și autentică, în baza căreia cititorul poate construi mental un erou“ (Călinescu, 1993: 192).

Acest roman a dat un nou tip al parvenitului în literatura română și Itu este de acord cu George Călinescu, el spune că „Tănase Scatiu face parte din seria deschisă de Dinu Păturică în *Ciocoii vechi și noi*, romanul lui Nicolae Filimon...“ (Itu, 1993: 288 – 291).

Tănase Scatiu ca și *Viața la țară*, este important pentru că este primul roman românesc care tratează ideile socialiste, adică „permanenta radicalizarea a țărănimii, începută din perioada împroprietăririi lui Cuza și ajunsă în ultimul deceniu al secolului la o adevărată stare revoluționară“ (Gafița, 1970: 54).

² Dinu Păturică este un personaj din roman *Ciocoii vechi și noi*, scris de Nicolae Filimon.

9. *În război*

În război este al treilea roman al ciclului. Este vorba despre Războiul de independență. În frunte este Mihai Comăneșteanu cu Milescu, prietenul său. Zamfirescu scrie despre război în care participă boierii. De asemenea, scriitorul introduce personaje care sunt oameni din realitate precum maiorul Șonțu, căpitanul Walter Mărăcineanu, generalul Cernat pe care Zamfirescu a vrut să-l scoată, dar a fost de părerea că realitatea este mereu mai interesantă. Piru a scris că în romanul sunt ecouri din roman de Tolstoi, *Război și pace* (Piru, 1981: 174).

Călinescu a scris: „*În război* interesează mai ales la început cu strângerea tuturor eroilor, cu dibuirea sentimentelor, cu sentimentalismul frivol, monden, care vine puțin și de la Tolstoi, întrucât avem de-a face cu o societate de oameni bogați, cu profesii mai mult decorative, plictisiți, cultivați, manierați, înșelându-se cordial și intrând în dramă cu ținută distinsă“ (Călinescu, 1993: 192).

10. *Îndreptări*

Îndreptări este al patrulea roman din ciclul. Piru a scris: „*Îndreptări* este regenerarea rasei vechilor boieri prin sânge (teorie naivă).“ Alexandru Comăneșteanu este fiul Sașei și lui Matei. El se căsătorește cu Porția Lupu. Ea este fiica unui preot. Ei merg la Roma unde vreau să contemple columna lui Traian (Piru, 1981: 174).

„Romanul Comăneștenilor este, într-o privință, romanul lui Mihai“. Anume Mihai este un personaj care apare în întreg ciclul, dacă nu apare atunci este menționat ca în *Îndreptări* și *Anna*. El a luptat în războiul de independență, în care a fost rănit grav și a murit. „Mihai este exemplar model al speței umane“ (Gafița, 1970: 59).

Un alt personaj important este Alexandru Comăneșteanu, fiul Sașei și al lui Matei, nepotul lui Mihai. El a continuat tradiția ambelor familii, iar în *Îndreptări* el a devenit erou național. (Gafița, 1970: 60) „*Îndreptări* se sfârșește sub semnul unei tensiuni patriotice: Alexandru este arestat pentru că admonestase iritat pe un jandarm, venit să tulbure, în numele stăpînirii, o petrecere populară; organizațiile românești transilvănene intenționează să întreprindă acțiuni pentru eliberarea lui, preotul Moise Lupu, vechi memorandist, vine în acest scop de la București, o întreagă agitație e pe cale să se declanșeze, avînd drept obiectiv pe tînărul Comăneșteanu, care dobîndește brusc, el însuși, aureolă de erou al luptei naționale“ (Gafița, 1970: 61).

11. *Anna*

Anna sau *Ceea ce nu se poate* este al cincilea și ultimul roman din acest ciclu. Personajele sunt Alexandru Comăneșteanu, Anna Villara, Berta, Urania Vucos și Elena Milescu. Alexandru vrea s-o „ajute“ pe Anna care este „fosta logodnică a lui Mihai, Berta, soția unui muzicant ratat și amanta generalului Villara, Urania Vucos și Elena Milescu, văduva cu părul alb a lui Milescu.“ În romanul sunt ecouri ale încă unui roman al lui Tolstoi, *Anna Karenina* (Piru, 1981: 174).

Negoîtescu a scris că deși romanele *În război* și *Îndreptări* au pierdut interesul artistic, *Anna* este interesantă pentru ideea de eroism.

În prefața la *Anna* scrie: „Romanul e scris pentru sufletele nenumărate ce suferă; pentru tinerimea cultă, care în artă vibrează la tot ce e sincer, tresare la adierea frumuseții. El mai este scris pentru femeile delicate care vor înțelege pe Anna, vor ierta pe Urania și poate chiar pe Berta pentru Elena Milescu, pe care nu o cunosc, dar care trebuie să existe undeva, în sufletul colectiv al femeilor superioare, în cari simțământul patriei – cel mai înălțător din toate – va regenera ceea ce este bolnav în turpitudinea momentului. Cu acest simțământ vom pregăti viitorul poporului nostru...” (Vidrașcu, 2003: 321).

12. Concluzie

Ciclul Comăneștenilor, un ciclu de cinci romane, scris de Duiliu Zamfirescu în perioada când societatea românească este împărțită între vechi și nou, este primul ciclu românesc de familie în literatură română. În această lucrare am încercat să analizăm *Viața la țară*, primul roman din acest ciclu, în oglinda curentelor literare ale epocii.

În literatura română de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, temele literare devin mai complexe, și apar tendințe noi, iar cu ele și formule noi artistice. Unul dintre ele este și realism, care și-a consolidat deja poziția în literatura europeană. Vorbind despre scopul literaturii, Zamfirescu scria în corespondența sa cât de important este ca un scriitor să creeze iluzia despre realitatea vieții. Istoricii literaturii române Manolescu, Călinescu, Piru, Vianu și alți au observat în romanele lui trăsături ale naturalismului și ale realismului. Cel mai des sunt menționate elemente realiste și cele naturaliste, ceea ce nu este în contradicție cu artele poetice ale curentelor autohtone sămănătorismului și poporanismului.

O analiză mai amănunțită a romanului *Viața la țară* arată că acest roman este un exemplu bun de roman realist și îndeplinește condiții realiste, cum ar fi obiectivitate, naratorul omniscient (la persoana a III-a), acțiunea cronologică, descrierea personajelor și a spațiului.

Momente naturaliste sunt mai rare în roman, dar ele sunt: prezentarea problemelor sociale și realității dureroase, ca și determinarea ființei umane de moștenire, mediu și moment.

Pe de altă parte, romanul *Viața la țară* poate fi inclus și în realismul poetic, fiindcă *Viața la țară* este o critică a feudalismului românesc, arată relația între arendașii și țăranii, este prezentă o viziune romantică asupra țăranimii și a satului românesc și descrieri lirice ale naturii...

13. Rezumat

Literatura română la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul al XX-lea a avut funcția socială, adică literatura era influențată de problematica social-politică în România. Funcții noi au rezultat în curente literare noi, precum realismul. De asemenea, literatura din această perioadă a fost inspirată de Europa Occidentală și de aceea ea a început tot mai mult să se întoarcă spre industrializarea și urbanizarea. Pe de altă parte stă valorizarea tradiției.

Curente literare din această perioadă sunt junimismul, simbolismul, sămănătorismul și poporanismul.

După o scurtă descriere a curentelor literare din această perioadă, teza se ocupă cu biografia lui Duiliu Zamfirescu și opera lui. El a avut o viață interesantă, deloc o viață plictisitoare. Nu a fost numai scriitor, dar și magistrat, avocat, redactor la revista, diplomat, secretar general al Ministerului de Externe și tot aceea a influențat și operele sale. A trăit în străinătate unde a scris unele dintre cele mai cunoscute opere precum *Ciclul Comăneștenilor*, pentru care va avea întotdeauna titlul de primul care a scris ciclul de familie în literatura română. El a scris nuvele, poezii, romane, poeme, și aceea este o confirmare a diversității operei lui. *Ciclul Comăneștenilor* a fost publicat în decurs de 16 ani și constă din cinci romane: *Viața la țară*, *Tănase Scatiu*, *În război*, *Îndreptări*, *Anna*. Ciclul este și primul roman ciclic, ca și primul roman fluviu din literatura română. Ciclul se ocupă de viața în satul românesc, boieri și țărani, tradiție...D. Zamfirescu a fost inspirat de Răscoala țăranilor de la 1888 în România care a servit ca idee pentru scriere, adică prin acest ciclu scriitorul a vrut să arate problemele sociale reale ale României.

În centrul tezei este romanul *Viața la țară*. Analiza romanului dă conținut scurt, caracterizarea personajelor, temele principale ale romanului, stilul scrierii... Romanul se ocupă cu trei familii care trăiesc în satul Ciulnița în ultimii ani ai secolului al XIX-lea. Personajele principale sunt: Dinu Murguleț, Matei Damian, Sașa Comăneșteanu, Tănase Scatiu, Tincuța Murguleț și Mihai Comăneșteanu. Romanul are latura socială și latura romantică. Despre curente literare vizibile în romanul se poate scrie mult, dar încă opoziția principală este dintre realismului și naturalismului. Sămănătorismul susține amândouă curente, dar poporanismul numai realism. De asemenea, romanul are caracteristici ale realismului poetic, cum este critica sistemului social românesc, vedere romantică asupra țăranimii, satul românesc... Dar diviziune

alb-negru a personajelor contrastează cu realismul, deoarece este o caracteristică a romantismului. Criticii cum Manolescu, Călinescu, Vianu diverg în opinii despre stilul al romanului. De exemplu, Călinescu a descris pe *Viața la țară* ca un roman pur zolist, dar în comparație cu un romanul al lui Zola, se poate vedea că *Viața la țară* nu este roman scris într-un stil pur naturalist. Desigur, are caracteristici curentului acela, dar și mai multe caracteristici ale realismului.

Concluzia acestei teze este că Zamfirescu și romanul lui *Viața la țară*, nu se pot clasifica într-un singur curent. Zamfirescu într-adevăr este specific în stilul său de scriere și de aceea aparține și junimismului și sămanătorismului și poporanismului. Romanul lui este o confirmare a acestui fapt. De asemenea, cu *Viața la țară*, și mai târziu cu *Ciclul Comăneștenilor*, Zamfirescu combină două direcții, cea nouă și cea veche. Pe de o parte el introduce în ciclul său tendințele noi și deschide lumea occidentală publicului român, ca și literaturii română. Pe de altă parte se întoarce la tradiție și la valorile tradiționale ale poporului român.

14. Bibliografie

Academia de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu“, Dicționar de termeni literari, Editura academiei Republicii Socialiste România, București, 1976

Bărbulescu M., Istoria României, Corint educațional, București, 2014

Bistrițianu Al., Boroianu C., Introducere în studiul literaturii, Editura didactică și pedagogică, București, 1968

Călinescu G., Istoria literaturii române compediu, Litera internațional, București - Chișinău, 1993

Corbu C., Răscoala țăranilor de la 1888, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978

Crăciun G. (ed.), Istoria literaturii române pentru elevi și profesori, Editura Cartier, București, 2004

Gafița M., Prefața, u: Duiliu Zamfirescu, Opere, I Poezii, Editura Minerva, București, 1970, str. 7 - 82

Gafița M., Prefața, u: Duiliu Zamfirescu, Viața la țară; Tănase Scatiu; În război, Editura pentru Literatură, București, 1965, str. 5 - 25

Itu I., Dicționar de proză românească, Editura Orientul Latin, Brașov, 1993

Manolescu N., Istoria critică a literaturii române, Paralela 45, București, 2008

Moraru C., Junimea și „Convorbiri literare“, Universitatea Petru Maior, Târgu Mureș, 2002

Naturalizam, preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43102>, (22.10.2019.)

Negoïtescu I., Istoria literaturii române (1800 - 1945), Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002

Piru Al., Istoria literaturii române de la început pînă azi, Editura Univers, București, 1981

Popa D., Simbolismul românesc, Convorbiri didactice, Nr. 12, Casa corpului didactic Tulcea, Smîrdan, 2016

Radian S., Corelații între literatura română și literatura universală, Editura didactica și pedagogică, București, 1977

Realizam, preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=52108> (22.10.2019.)

Sinefta V., O istorie didactică a literaturii române, Editura Napoca Nova, Cluj-Napoca, 2015

Vidrașcu D., Referințe istorico-literare, u: Duiliu Zamfirescu, Viața la țară: Proză și versuri, Litera internațional, București – Chișinău, 2003., str. 302 – 323

Zamfirescu, D., Viața la țară ed. a V-a: Tănase Scatiu, ed. a IV-a, Editura „Cultura Națională“, București, 1922 – 1923.

